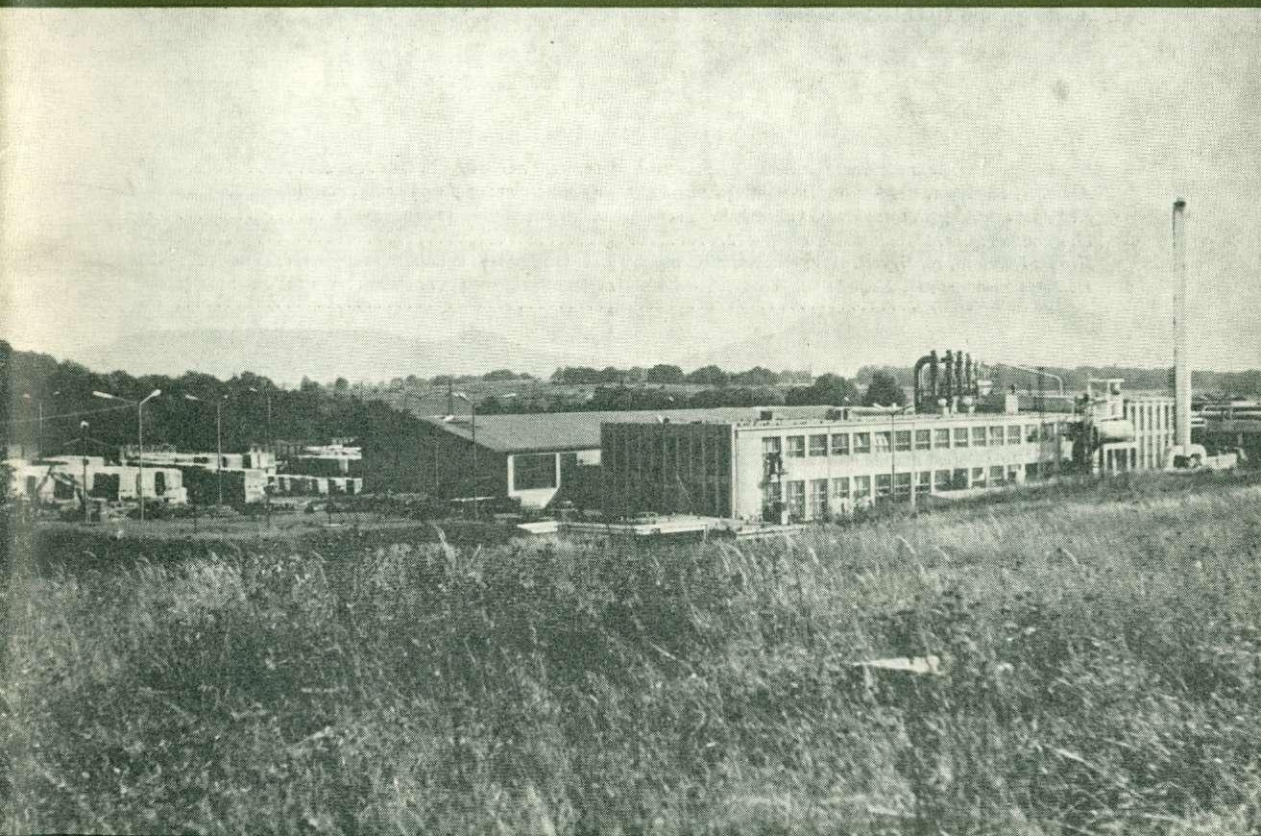

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 120. ÉVFOLYAMA

1985. Az erdők éve

MÁRCIUS • XXXIV. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

T A R T A L O M

<i>Dr. Csontos Gyula</i> : Erdőállomány gazdálkodásunk az erdőrendezés tükrében	93
<i>Keresztesi Béla aks.</i> : Az akácfatermesztés és hasznosítás néhány időszerű kérdése	101
Az erdőfelügyelő (<i>Kardos Rezső</i>)	105
Erdőfelügyelői éves beszámoló jelentés 40 évvel ezelőtt Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (<i>Dr. Járdsi Lőrinc</i>)	107
A VI. ötéves terv az erdőfelügyelési mérlegbeszámolók tükrében (<i>Barátossy Gábor</i>)	110
Öt, vagy tízmillió? (<i>Virágh János</i>)	115
<i>Gerzsenyi Katalin, dr. Szász Tibor</i> : Erdészeti baleseti okkutatás	117
A béren kívüli — szociális — ráfordításokról (<i>Dr. Csütönyi József</i>)	120
<i>Beliczay István</i> : Erdészkerület-vezetők teljesítménybérezése	123
<i>Dr. Bálint Boglárka, Jereb Katalin</i> : Balesetező dolgozók pszichológiai vizsgálata	127
Emlékezés dr. Tuskó Lászlóra (<i>Dr. Tompa Károly</i>)	130
<i>Hofstetter József, Kádár József</i> : A nemesített vörösfenyő-szaporítóanyag előállítására irányuló dugványozási kísérlet	132
Az erdő és a bányászat (<i>Dr. Ágfalvi Imre</i>)	134
<i>Címkép</i> : A halápi parkettagyár — a Balatonfelvidéki EFAG fafeldolgozó üzeme	
<i>A hátlapon</i> : EGEDAL csemetekiemelés	

СО Д Е Р Ж А Н И Е

<i>Д-р Д. Чонтош</i> : Хозяйствование лесными ресурсами в зеркале лесостроительства	93
<i>Акад. Б. Керестеши</i> : Некоторые вопросы выращивания и использования белой акации	101
<i>К. Герзсини, д-р Т. Сас</i> : Изучение причин несчастных случаев в лесном хозяйстве	117
<i>И. Белицаи</i> : Сдельная плата лесников	123
<i>Д-р Б. Балинт, К. Йереб</i> : Психологический анализ рабочих, потерпевших несчастный случай	127
<i>Й. Хофштеттер, Й. Кадар</i> : Опыт черенкования селекционных материалов лиственницы с целью ее размножения	132

C O N T E N T S

<i>Csontos Gy.</i> : Forest management in Hungary reflected by the forest management regulation	93
<i>Keresztesi B.</i> : Some problems of black locust growing and the utilisation of its wood	101
<i>Gerzsenyi K.—Szász T.</i> : Education on forestry accident prevention	117
<i>Beliczay I.</i> : On the task wage for forest rangers	123
<i>Bálint B.—Jereb K.</i> : Psychological investigations on workers causing accidents	127
<i>Hofstetter J.—Kádár J.</i> : Experiment with soft cuttings of European larch aiming the propagation of bred material	132

A Z E R D Ő

Az Országos Erdészeti Egyesület kiadványa. Szerkeszti: dr. Solymos Rezső. A szerkesztőség címe: Budapest V., Kossuth L. tér 11. Levélcím: 1860. Budapest, MEM. EFH. Kiadja a Delta Szaklapkiadó Műszaki Szolgáltató Leányvállalat, 1442 Budapest VII., Garay u. 5. Telefon: 415-583, 215-440. Felelős kiadó: Faklen Pál igazgató. Kapják: Országos Erdészeti Egyesület tagjai: előfizethető még: a Posta Központi Hírlap Iroda (Budapest, József nádor tér 1., 1900) és a lapterjesztéssel foglalkozó egyes postahivatalok útján. Előfizetési díj egy évre 240,— Ft, félévre 120,— Ft, egyes szám ára 20,— Ft. Külföldön terjeszti: a „KULTÚRA” Konyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat (Budapest Pf.: 149. H—1389). Az évi előfizetés ára: 7 dollár.

Révai Nyomda Egri Gyáregysége, Eger, 85 2021 Igazgató: Horváth Józsefné dr.

Index: 25 508

HU ISSN 0014—0031

ERDŐÁLLOMÁNY GAZDÁLKODÁSUNK AZ ERDŐRENDEZÉS TÜKRÉBEN

DR. CSONTOS GYULA

Az erdőrendezés fontos feladata, hogy az erdők állapotáról valóságghú, pontos adatokat szolgáltatson. Erdeink állapotának és a bennük végbemenő változásoknak ismeretében tervezhetők a jövő gazdálkodási feladatok. Elért eredményeink és az előírt feladatok megítélésében nélkülözhetetlen a szolgáltatott adatok tartalmának pontos ismerete. Ezt kívánja szolgálmi a korábbi és a jelenlegi erdőrendezési gyakorlat egybevetése.

Az erdőrendezésnek 1955-re kialakult formája alapelveiben időtállóan bizonyult, a tudomány és a technika fejlődése azonban az erdőrendezési eljárás módosítását tette időközben szükségessé. Az 1971-ben kiadott „Útmutató” a kutatás termőhelyfeltárási, erdőtipológiai és faterméstani eredményeinek gyakorlati alkalmazásbavételét rendelte el és rendszerszemléletével megteremtette a gépi adatfeldolgozás feltételeit. A gazdaságirányítás fejlődése, a vállalati önállóság növekedése szükségessé tette az erdőtervek és a népgazdasági tervezés szorosabb összhangját, valamint a kötelező feladatok és a lehetséges intézkedések elkülönítését. A gyorsan növő fafajok — elsősorban nemesnyá-
rak — tervezésében a tíz év túlzottan hosszúnak bizonyult és szükségessé tette az ötéves visszatérést. Az erdőterveknek a vállalati tervezésben való jobb alkalmazhatósága a költségeket leginkább befolyásoló jellemzők bővítését igényelte. Mindezen követelményeket elégti ki az 1984. január 1-vel kiadott „Útmutató”.

Az erdőtervezés tartalmi és eljárási fejlesztésének eredményeként újszerű információk kerülnek forgalomba és a számítástechnika alkalmazásának eredményeként az erdőrendezés információ kibocsájtási képessége jelentősen megnőtt. Az újszerű és nagyobb mennyiségű információt szakközönségünk egy része kétkedéssel fogadja. Ez az alapvetően féltő szándékú kétkedés azon alapul, hogy nem ismerik az adatképzés folyamatát, az újabban alkalmazott segédleteket, nem veszik figyelembe az ágazatunkban végbement fejlődést.

A felszabadulás óta eltelt négy évtizedben ágazatunkban bővített újratermelést valósítottunk meg:

- az erdőtelepítések eredményeként jelentősen nőtt erdeink területe, és élőfakészlete,
- erdeink kor, fafaj és minőségi szerkezetének javulása további jelentős élőfakészlet-növekedést eredményezett.

Erdővagyonunk kimutatott növekedése azonban nem teljes mértékben a bővített újratermelés eredménye, hanem *részben a faterméstani kutatás eredményeinek alkalmazásából ered.* Jelentős eltérés van az 1971 előtt és utóbb készült erdőtervek élőfakészlet és növedék értelmezésében. A korábbi, az ERTI fatermési táblák előtti Greiner-féle táblákban a mellékállományra és az összfatermésre sem fakészlet, sem növedék adatt nem szerepelt. A különbséget

növeli, hogy a Greiner-féle fatermési táblák adatai vastagfára vonatkoztak. A mellékállomány és a vékonyfa számbavétele, az összfatermés folyónövedékének érvényesítése élőfakészlet növekedést eredményezett.

A felszabadulás után 30 évvel, 1975-ben teljesítette az erdőrendezés a magyar erdőgazdálkodás történetében először a teljes erdőterületre érvényben levő erdőtervi ellátottságot. Erdőállomány-adataink tehát 1975 óta tekinthetők teljes körűen megalapozottnak. Az „Erdőleltár 1970” c. kiadvány készítésének időszakában a kimutatott 1 558 434 ha erdőterület 78,8%-a érvényes, 19,6% lejárt erdőtervvel rendelkezett, 1,6%-ról nem készült erdőterv. Az összesítésre került üzemtervek 1953—1970-es évjáratúak voltak. A felsorolt különbségek az igen értékes munkának nem hiányosságai, csak az adott időszak lehetőségeinek korlátai.

A különböző évjáratú erdőtervek adatainak összesítése mindig korábbi időpontra, az összesítésre került erdőtervek átlagos érvényességi ideje és a kiadás időpontjának különbségével csökkentett évre vonatkoznak. Ennek feloldására írta dr. Sali Emil az „Erdőleltár 1970” előszavában, hogy foglalkoznak egy olyan javaslattal, amely szerint az erdőtervi adatokat számítógépek segítségével állandóan napra (évre) kész állapotban tartanak. Ez a javaslat 1975-ben megvalósult. Az 1975. év erdőrendezésünkben a számítástechnika alkalmazását tekintve is mérföldkő volt. Ez jelentette az első évet abban, hogy az erdőállomány adattár aktualizálásának megvalósítása mellett az erdőtervek teljes körűen számítógéppel készültek.

A számítástechnika alkalmazása az erdőterv feldolgozásában nemcsak élőmunkát vált ki, de növeli a pontosságot és a tervkészítésben a matematikai módszerek fokozottabb alkalmazását teszi lehetővé. Minőségi változást mégis az *erdőállományadatok évi aktualizálása* jelentette, mert alkalmazásával adataink minőségben eltérnek az előzőektől. Nem a különböző években felvett, eltérő időpontban érvényes faállományállapotokat tükrözik, hanem minden évre érvényesíti a gazdálkodás és az erdőállomány fejlődése eredményeként bekövetkezett változásokat is. Az erdőállományok fejlődésében bekövetkezett változások a kutatási eredmények alkalmazásával modellezhetők. A gazdálkodás eredményeként bekövetkezett változásokat a nemzetközi vonatkozásban is egyedülálló erdőfelügyeleti rendszerünk az erdőterv szerinti gazdálkodás ellenőrzésének eredményeként megbízhatóan és pártatlanul rögzíti. Megállapítható tehát, hogy az aktualizálás — az ismert megbízhatósággal — erdőfelügyeleti rendszerünk nélkül nem lehetséges.

Mindezek alapján levonható a következtetés, hogy idősoros erdőállományadataink az évtizedek során végbement fejlődés eredményeként tartalmukban és teljességükben esetenként eltérőek, azok összehasonlítása és elemzése csak *azonos tartalmú* adatokkal lehetséges. Ezen túlmenően csak tendenciák, irányok vizsgálatára alkalmasak.

Az „Erdőleltár 1970” szerinti terület és élőfakészlet, és az 1984. január 1-re aktualizált, megfelelő adatok összehasonlításakor figyelembe kell venni, hogy az „Erdőleltár 1970” részletesen csak a fa- (növedék) termelésre kijelölt állományokat tárgyalja. Ennek megfelelően az „Erdőleltár 1970” adataival az 1984. január 1-re aktualizált állapotú gazdasági rendeltetésű állományadatok állíthatók szembe. Az „Erdőleltár 1970”-ben tárgyalt fa(növedék) termelésre kijelölt állományok egy részét időközben átminősítették különleges rendeltetésűvé, így a következtetések levonásakor erre is tekintettel kell lenni azzal, hogy ezekben az állományokban is folyik termelés az ismert korlátok között.

Erdőterület alakulása

Az 1984. január 1-re aktualizált erdőállományadatok szerint erdőterületünk 1 735 290 ha, az ország területének 18,6%-a. A területnövekedés az „Erdőleltár 1970” területadatával szemben 176 856 ha. Az 1970—1983. években 163 ezer ha első kivitelű (cellulóz nyárasokkal együtt) erdőtelepítést végeztünk, tehát feltételezhető, az 1970-es erdőleltárban az erdőterülettel nem rendelkező terület mintegy 13 ezer ha-al volt nagyobb a becsülnél.

Változott az erdőgazdálkodó szektorok területaránya (1. táblázat). Csökkent az állami erdőgazdaságok részaránya, jóllehet területük mintegy 10%-kal nőtt. Növekedett az állami gazdaságok és termelőszövetkezetek erdőterület aránya. Az erdőtervezett terület növekedésén belül az erdőterület és egyéb részletek aránya alig változott (+0,3%).

Jelentősen megváltozott az erdőterület rendeltetés szerinti aránya. Csökkent a gazdasági (fanövedék termelési) rendeltetésű erdők aránya 9,2%-kal, a különleges rendeltetésű erdők aránya 8,9%-ról 18,4%-ra növekedett (138 ezer ha-ról 319 ezer ha-ra). A különleges rendeltetésű erdők keretében az üdülőerdők területe közel háromszorosára, a védelmi rendeltetésű erdők területe közel kétszerezésre, a természetvédelmi erdők ötszörösére, a vadgazdálkodási erdőknek területe pedig csaknem a négyszeresére növekedett. Gondot jelent, hogy a területnövekedéssel párhuzamosan az egyes rendeltetések gazdálkodási irányelvei nem kerültek meghatározásra, ennél fogva a gazdálkodás színvonala sem lehet kielégítő. A különleges rendeltetésű erdők növekedése jellemzően az állami erdőgazdaságok területét érintette 123 819 ha-al, ami az összes növekedése 68%-a. A gazdasági rendeltetésű erdők arányának csökkenésén belül közel 50%-kal csökkent a magtermelésre kijelölt állományok területe, ez erdeink ökológiai adottságainak kihasználását nehezíti.

1. táblázat

ERDŐTERÜLET MEGOSZLÁSA RENDELTEÉS SZERINT

RENDELTEÉS	ERDŐGAZD.	ÁG.	VIZÜGY	EGYÉB ÁLL.	MGTSZ	EGYÉB	ÖSSZES	HEKTÁR	%
GAZDASÁGI RENDELTEÉSŰ ERDŐ	942837	44021	315	3428	317857	11616	1320074		84,7
1 %	71,4	3,3	—	0,3	24,1	0,9	100,0		
9 KÜLÖNLEGES RENDELTEÉSŰ ERDŐ	77610	7052	10843	7916	33231	1233	137885		8,9
7 %	53,6	5,1	7,9	5,7	24,1	0,9	100,0		
0 EGYÉB RÉSZLET	79220	1367	208	6675	12255	750	100475		6,4
MINDÖSSZESEN :	1 099667	52440	11366	18 019	363343	13589	1 558434		100,0
%	70,5	3,4	0,7	1,2	23,3	0,9	100,0		
GAZDASÁGI RENDELTEÉSŰ ERDŐ	835507	59937	394	1857	404353	7544	1 309592		75,5
1 %	63,8	4,6	—	0,1	30,9	0,6	100,0		
9 KÜLÖNLEGES RENDELTEÉSŰ ERDŐ	201429	14679	9780	17331	73424	2352	318995		18,4
8 %	63,2	4,6	3,1	5,4	23,0	0,7	100,0		
4 EGYÉB RÉSZLET	84460	2057	714	6774	12427	271	106703		6,1
MINDÖSSZESEN :	1 121396	76673	10888	25962	490204	10167	1 735290		100,0
%	64,6	4,4	0,6	1,5	28,3	0,6	100,0		

Fafajarányok változása

Az 1984. január 1-i állapot szerint a gazdasági és különleges rendeltetésű faállománnyal borított terület fajokmegoszlása a legfontosabb fajokot kiemelve: tölgyek 23,1⁰/₀, cser 11,8⁰/₀, bükk 6,7⁰/₀, akác 18,1⁰/₀, nyárok 10,2⁰/₀, fenyők 15,2⁰/₀. Erdőterületünk mintegy egyharmadán gyorsan növő fajok találhatók (2. táblázat).

2. táblázat

ERDŐTERÜLET MEGOSZLÁSA FAJAJDNKÉNT A KOROSZTÁLYOKBAN														
GAZDASÁGI ÉS KÜLÖNLEGES RENDELTETÉSŰ ERDŐK														
ORSZÁGOS ÖSSZESEN														
HA														
1984. JAN. 1.		1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90	91-100	101+	ÖSSZESEN	%
FAFAJ	EREDET													
KST	m	15663	11881	25083	16591	10467	8063	7190	11383	3615	3715	1655	124306	8,1
	s	18	108	282	1384	2515	2177	2457	1362	847	189	172	11481	0,8
KTT	m	10698	17979	10560	8990	9710	5946	6290	5988	5348	2923	3330	87762	5,9
	s	181	595	1782	10119	19400	19533	20558	14330	7644	3169	2767	100078	6,7
ET	m-s	4457	3213	1705	1171	1741	2418	2912	2184	1566	1222	1654	24243	1,6
CS	m	8901	13278	9215	10932	14153	12014	12034	11497	6403	3280	2027	103734	6,9
	s	281	1029	1894	8456	14914	16668	15327	8104	3550	1588	1366	73174	4,9
B	m-s	3211	5022	4730	8552	11385	10943	12170	13110	12487	8475	10426	100481	6,7
GY	m-s	2199	5790	7661	14813	19538	17736	14495	8511	4732	2125	1616	98916	6,6
A	m	19096	24105	36590	12312	3762	412	101	36	21	5	13	96453	6,5
	s	31821	32774	62188	37634	8383	1053	247	67	36	4	18	174226	11,6
EKL	m-s	4411	5343	10181	8753	7204	5550	4272	2734	1548	805	996	51797	3,5
NNY	m-s	27606	65861	23302	3309	906	132	19	1	5	-	5	121146	8,1
NY	m-s	8334	5577	8997	4909	2571	1148	273	88	18	-	2	34907	2,1
ELL	m-s	13600	16900	13795	10485	8003	4692	2000	1123	698	331	348	71945	4,8
FE	m	58488	62785	52967	16974	10912	8586	6067	5514	2787	1108	470	226658	15,2
ÖSSZESEN:		208965	272240	270923	175384	145564	117041	106112	86029	57275	28939	26835	1495307	100,0
%		44,0	18,2	18,1	11,7	9,8	7,8	7,1	5,8	3,8	1,9	1,8	100,0	
													133281	1628588
													106702	
													Mindösszeesen:	1735290
RÖVID VÁGÁSFORD.		91323	134825	134823	60512	16910	3448	790	250	82	9	38	443010	
KÖZEPES		23445	33360	32858	44805	56652	51386	44082	29737	15724	7480	5632	345161	
HOSSZÚ		94197	104055	103242	70067	72002	62207	61240	56042	41469	21450	21165	707136	

A korosztályok alakulását tekintve az első három korosztályban az értékes állományalkotó főfafajaink közül csökkent a tölgy (16,5—13,9⁰/₀), valamint a bükk aránya (2,9—1,8⁰/₀). Az „Erdőleltár 1970” fajadataihoz viszonyítva csökkent a cser, a gyertyán és az akác tényleges területe is. Jelentősen nőtt ezzel szemben nemesnyárasaink területe, ugyanakkor az 1984. január 1-i állapot szerint az 1—10 éves korosztály területe a 11—20 éves korosztályának mindössze 42⁰/₀-a. Ez a nemesnyár telepítések és újraerdősítések lényeges csökkenését jelzi. Legnagyobb területnövekedést a fenyvesítés eredményezett, ennek következményeként az 1—30 éves korosztályokban található a fenyveseink 79⁰/₀-a. Az 1—30 éves korosztályokban jelentősen csökkent tölgyeseinkben a sarjról történő felújítás. Akácosainkban a mag és sarj aránya lényegében állandósult. A gazdasági rendeltetésű erdők fajajszortonkénti területarányának alakulásában a nyár és a fenyő arányának növekedésével szemben a cser, gyertyán és akác területarány-csökkenését kell kiemelni.

Korosztály és élőfakészlet adatok

Az elmúlt évtizedek erdőtelepítési és erdőfelújítási munkáinak nagyságrendjét jelzi, hogy az 1—30 éves korcsoportban található erdeink területének

50%-a. Az 1—10 éves korosztály területével kapcsolatban meg kell említeni, hogy ez a korosztály nem tartalmazza a folyamatban levő erdősitéseket. Ezek a területek üres területként jelennek meg az aktualizált adatállományban mindaddig, amíg a terület erdőtervezésre, vagy befejezettként átvételre nem kerül.

Az aktualizált adattár szerint erdeink élőfakészlete 1984. január 1-én 269 millió m³, tovább növekedett (1981: 257 millió m³, 1982: 261 millió m³, 1983: 265 millió m³).

Az élőfakészlet korosztályonkénti aránya azt mutatja, hogy a 60 éven felülieknek az 1970. évi 31%-os aránya 1984-re 35,6%-osra emelkedett. Célszerű utalni itt ismét az 1970. évi fa-(növedék) termelési rendeltetésű erdők egy részének különleges rendeltetésűvé való átminősítése, amelynek hatása a különleges rendeltetésű erdők 1984. január 1-i fatérfogat adatainál is jelentkezik, amelyekben a 60 év feletti állományok élőfakészlet aránya 41,6%. Kisebb arányú (1% alatti) csökkenés mutatkozik az 1—20 éves korosztályban. Kiemelkedő a nemesnyár és fenyő élőfakészlet növekedése a 11—20 és 21—30 éves korosztályokban a területnövekedésüknek megfelelően (3. táblázat). A gazdasági rendeltetésű erdők élőfakészlet arányának fajcsoportonkénti alakulásában, 1970-nel szemben, az 1984. január 1-i állapot a tölgy, a nyár és a fenyő élőfakészlet arányának növekedését mutatja, ezzel szemben a cser, a gyertyán és az akác aránya csökkent, a bükk közel azonos szintű maradt.

Az „Erdőleltár 1970” és az 1984. január 1-i aktualizált állapot élőfakészlet adatainak összehasonlításánál a következőket kell figyelembe venni:

— Az 1970-es adatok a fakészlet adatokat az üzemterv felvételének időpontjára tartalmazzák. Az összesítésre került üzemtervek 1953—1970-es évjáratúak, tehát átlagosan az 1964—1966. közötti évekre vonatkozhattak.

3. táblázat

FATERFOGAT MEGOSZLÁSA FAJAJONKENT A KOROSZTÁLYOKBAN														
1984. JAN. 1.		GAZDASÁGI ÉS KÜLÖNLEGES RENDELTESETŰ ERDŐK										ORSZÁGOS ÖSSZESEN		
FAFAJ	EREDET	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90	91-100	10+	ÖSSZESEN	%
KST	m	277	769	4063	3425	2671	2304	2368	4054	3753	1558	654	25896	9,6
	s	1	10	49	322	574	560	710	385	246	58	44	2959	1,1
KT	m	139	906	1277	1736	2452	1811	2220	2360	2239	1340	1398	17878	6,6
	s	3	31	216	1924	4492	4994	5469	4013	2169	863	646	24820	9,2
ET	m-s	75	256	264	131	162	204	205	192	150	114	254	2004	0,7
CS	m	108	647	1149	2165	3400	3367	3611	3933	2351	1270	660	22661	8,4
	s	6	50	205	4454	2861	3506	3491	1969	774	321	264	14901	5,5
B	m-s	47	327	737	2071	3216	3485	4335	5162	5565	4279	5407	34631	12,9
GY	m-s	24	284	815	2215	3394	3499	3012	1900	1148	550	398	17229	6,4
A	m	359	2462	5776	2500	839	85	22	16	5	1	6	12071	4,5
	s	870	3376	9480	6923	1567	185	49	29	6	1	2	22488	8,4
EKL	m-s	106	386	4451	1597	1573	1348	1016	713	377	203	284	9054	3,4
NNY	m-s	1078	6823	3968	744	279	42	5	—	1	—	2	12942	4,8
HNY	m-s	284	635	1620	1094	640	256	88	33	7	—	1	4658	1,7
ELL	m-s	370	1654	2271	2313	2027	1302	653	383	272	144	118	11507	4,3
F	m	1466	5583	10011	4055	3247	2859	2286	2192	1193	569	246	33713	12,5
ÖSSZESEN		5213	24205	43352	34669	33394	29804	29540	27334	20256	11274	10374	269412	100,0
	o/o	1,9	9,0	16,1	12,9	12,4	11,1	11,0	10,1	7,5	4,2	3,9	100,0	
RÖVID VÁGÁSFORD.		2824	44060	21532	11825	3613	685	201	86	19	1	12	54858	20,4
KÖZEPES		349	2085	4380	8064	11703	11804	10890	8332	4621	2324	1510	66062	24,5
HOSSZÚ		2040	8060	17440	14780	18078	17315	18449	18916	15616	8946	8852	448492	55,1

- A ma használatos, grafikus fatermési táblák főállomány fakészletadatait összehasonlítva a 60-as években használt fatermési táblák főállományadataival megállapíthatjuk, hogy a napjainkban használtak magasabb értéket mutatnak.
- Dr. Király László idevonatkozó vizsgálatai szerint az 1971-ben bevezetett grafikus táblákat megelőzően használt numerikus táblák alkalmazásának szisztematikus és szubjektív hibái jelentősek. A grafikus táblák alkalmazásával ez elesik.

Az összfatermés folyónövedéke változásának tekintetében az 1970. évi 5945 ezer m³-t nem hasonlíthatjuk össze az 1984. január 1-i 11 064 ezer m³ értékkel, mivel az 1970-es adat csak a főállományok folyónövedékét tartalmazza. A vizsgálatok szerint a ma használt fatermési nomogramokból származó összfatermés folyónövedéke átlagosan 154⁰/₀-a az 1960-as években használt fatermési táblákból kiolvasható folyónövedéknek. Ezek szerint az „Erdőleltár 1970” 5945 ezer m³ főállomány folyónövedéke egyenértékű az 1964—1966. évek közötti 9,2 millió m³ összfatermés folyónövedékével. Mindebből következik, hogy *a tényleges folyónövedék nagyobb volt, így az élőfakészletnek is a számítottnál többnek kellett lennie.*

Távlati prognózis

Mivel az erdőállománygazdálkodás feladatai a vállalati gazdálkodáson keresztül valósulnak meg, fontos, hogy miként alakulnak a vállalati lehetőségek ilyen hosszú távon. A MÉM Erdőrendezési Szolgálat 1980-ban közreadott „A hazai élőfakészlet jobb kihasználási lehetőségei 2000-ig” c. kiadványában prognosztizálta a kitermelési lehetőséget. Az azóta eltelt időszakban újabb vizsgálati anyagok is készültek, így 1983-ban elvégeztük 2010-ig szólóan a véghasználati lehetőség optimalizálását. A kapott eredmények figyelembevételével készítettük el a véghasználati prognózist 2020-ig (1. ábra). A prognózis a következő alapadatok figyelembevételével készült:

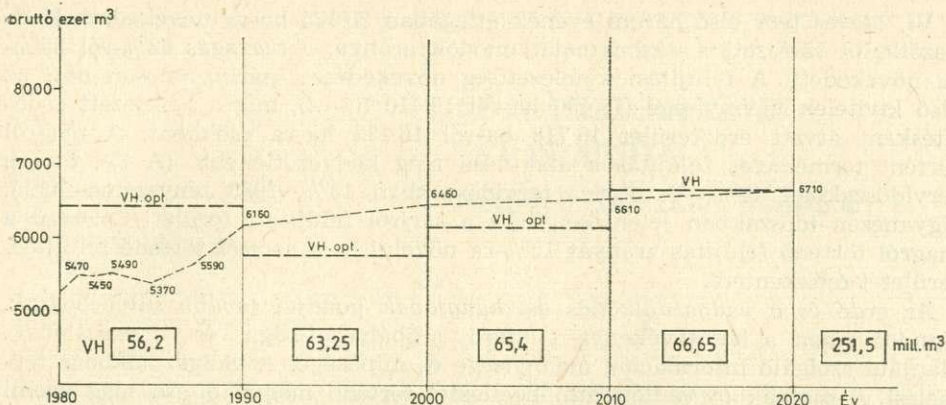
- Az 1981-től 2010-ig terjedő időszakra a véghasználati optimalizálási modell szerinti fakészletnek 3×10 éves szakaszaira eső mennyiségek éves átlagai. Az optimalizálási modell az erdőnevelési modell táblák vágásérettségi koráival számol és érvényesíti a tervezési időszakra reálisan számbavehető követelményeket.
- 2011—2020-ig terjedő időszak véghasználati lehetőségének éves átlaga, amely egyrészt a vágásérettségi mutatók, másrészt a gyorsan növekvő fafajok (nyár, akác) esetében az 1981—2000-ig elvégzett és tervezett fakitermelések visszatéréséből és az ezidőszakig végzett erdőtelepítések lehetséges fahasználatai. A nagy időtávolság miatt ezen időszakra adataink megbízhatóságával még nem vagyunk elégedettek.

Ezek alapján az 1981—2020-ig terjedő időszakban az összes véghasználati lehetőség 251,5 millió m³. Az 1981—1990-ig terjedő időszak feladatait az 1981—1983. évek tényszámai a VI. ötéves terv hátralevő éveire tervezett véghasználatok, másrészt az Erdészeti és Faipari Hivatal VII. ötéves tervének koncepciója meghatározzák.

Az 1991—2020-ig terjedő időszakra a véghasználati lehetőség 195 millió m³, amelynek várható trendje az 1990-re előirányzott véghasználatból kiindulva állandóan növekvő mennyiségben grafikusán lett kiegyenlítve. 1990-től kezdve egyenletes, lassú optimális véghasználati lehetőséggel számolunk.

A prognózisok közreadásánál mindig is felhívjuk a figyelmet, hogy az aktualizált adathalmazból kimunkált lehetőségek és feladatok csak akkor

1. ábra Véghasználati prognózis 2020-ig

helytállóak, ha a fatermesztési eljárásokat az érvényben levő szabályozási elvek szerint és a tervezett mértékben alkalmazzák a termesztési ciklus teljes időszakában.

Erdőállománygazdálkodásunk erdőterv szerinti végrehajtásának helyzete és feladatai

Az összes fakitermelés erdőtervi előírás és teljesítés alakulásáról megállapítható, hogy a teljesítés az 1976. évi 94⁰/₀-ról 1983-ig fokozatosan elérte a teljes lehetőség mértékét. A területi teljesítés ennél mindig alacsonyabb volt, de aránya fokozatosan emelkedett 84⁰/₀-ról 93—94⁰/₀-ra. A fakitermelések ténytámai és az erdőtervi előírások összehasonlítása alapján megállapítható, hogy az erdőtervezés során becsült és kitermelt mennyiség közötti eltérés az előírt pontossági követelményeknek megfelelő. A 0—9 éven belül vágásérett faállományok szektoraránya nem követi az erdőterület gazdálkodói szektorarányait. A fakitermelések növelésére elsősorban a nem főtevékenységben erdőgazdálkodó termelőszövetkezetekben és állami gazdaságokban lesz lehetőség. Kiemelt figyelmet kell fordítani a személyi és tárgyi feltételek megteremtésére.

A következő tíz évben a vágásérett faállományok fafajarányai jelentősen nem javulnak. Legnagyobb területtel az akác (39⁰/₀), a nemesnyár (19⁰/₀), és a cser (11⁰/₀) jelentkezik. Az előzőek jelzik a következményként jelentkező felújítási feladatok jellegét is.

Jelentős elmaradás halmozódik nevelővágásainkban. Az V. ötéves tervidőszakban az erdőtervi előírás 82⁰/₀-a teljesült. A VI. ötéves tervidőszakban javulás tapasztalható (91⁰/₀). A javulás feltételezhetően a törzskiválasztó gyéritések kedvezően változott elszámolási rendszerével is összefügg. A nevelővágások területi elmaradása mellett a ténylegesen kitermelt fatérfogat az előírásnál nagyobb. A növedékfokozó gyéritésekben esetenként tapasztalható túlzott belenyúlás a véghasználati lehetséges fakészlet csökkenését eredményezheti. A tisztítások területi teljesítésében a mezőgazdasági szektor elmaradása jelentős. Az erdőállománygazdálkodás érdekeinek fokozottabb érvényesítése szükségszerűen sürgeti az erdőnevelési előírások teljesítésének erdőrészletenkénti követését.

A véghasználatok mennyiségi növekedése és szerkezetváltozásának következményeként az V. ötéves terv átlagos 17 925 ha-os felújítási kötelezettsége

a VI. ötéves terv első három évének átlagában 20 125 ha-ra növekedett. Kedvezőtlenül változott a véghasználati módok aránya, a tarvágás 82⁰/₀-ról 85⁰/₀-ra növekedett. A felújítási kötelezettség növekedéssel párhuzamosan nőtt az első kivitelek mennyisége (17 450 ha-ról 19 410 ha-ra), míg a befejezett erdő-sítésként átvett erdőterület 16 718 ha-ról 16 132 ha-ra csökkent. A magról történt természetes felújítások alakulása még kedvezőlenebb. (A IV. ötéves tervidőszakban 12⁰/₀, V. ötéves tervidőszakban 13⁰/₀, 1983 tényszáma 10⁰/₀). Ugyanezen időszakban jelentősen nőtt a sarjrol felújított terület. Célszerű a magról történő felújítás arányát 15⁰/₀-ra növelni és a sarjrol történő felújítási területét csökkenteni.

Az erdő és a vadgazdálkodás összhangjának gondjai tovább súlyosbodtak. Gondot jelent a két tevékenység eltérő szabályozottsága és a szabályozás alapját szolgáló információk mennyisége és minősége. A vadgazdálkodás termelési alapjainak (a vadlétszám) becsléssel történő megállapítása még üzemi vadászterületeken is megbízhatatlan. Feltételezhetően — és ezt a terítékadatok bizonyítják — erdeinkben a fenntarthatónál 20—30⁰/₀-kal több csülkösvad él. A tervezettnél magasabb vadlétszám mellett a kimutatott mennyiségi erdei károk idősorosán csökkennek és a rendelkezésre álló adatok nem a valós állapotot rögzítik.

Az erdőrendezés és a gazdálkodó között a mindig is meglévő viták az utóbbi időben felerősödtek. Az erdőrendezés feladata, hogy az erdőterv előírásain keresztül biztosítsa a gazdálkodók termelési és gazdálkodói biztonságát, mert csak ez eredményezheti az erdőgazdálkodási tevékenység komplex fejlesztését, amely feltétele az erdőállománygazdálkodási célkitűzések megvalósulásának. A gazdálkodói érdekek lehetséges érvényesítése érdekében az erdőtervezés folyamatában *a gazdálkodó aktív részvételére* is szükség van.

Az erdőtervezés előkészítési szakaszában tisztázni kell azokat az érintkezési pontokat, ahol az érdekek, az anyagi termelési piaci viszonyai és a haszonelvőség által indukált érdekek érintkeznek, ellentmondásosak, illetve szoros kölcsönhatásban vannak. Az erdőtervezés megkezdése előtt az aktualizált erdőállapot ismeretében tisztázni kell a fatermelési és fahasznosítási hosszú- és középtávú gazdálkodói stratégiát és ennek megfelelő operatív cselekvési programot. Az adott erdőterület erdőállománygazdálkodását befolyásoló célokat szembesíteni kell az erdőállapot adottságaival, az erdőállománygazdálkodás fejlesztési céljait érvényesítendő erdőrendezési stratégiával és az erdőtervi időn belül megvalósíthatónak ítélt feladatokkal. A két cél érintkező pontjainak egyeztetése feltárja az erdőállomány-gazdálkodás célkitűzései és a termelés gazdasági érdekeltisége közötti egyezőségeket és ellentmondásokat. Az egyeztetés után kialakult állapotnak megfelelően dolgozik az erdőtervező és a zárójegyzőkönyvezés során annak eredményét rögzítik. Az egyeztetés előfeltétele, hogy *a gazdálkodónak legyen erdőterületére vonatkozó stratégiai terve*, melynek kimunkálásához az aktualizált erdőállapot és az ebből elkészíthető prognózis rendelkezésére áll.

Az Országos Találmányi Hivatal és a Szakszervezetek Országos Tanácsa pályázatot hirdet

„Újítók és feltalálók országos versenypályázata”

címmel. A pályázatra benyújtható mindazon újítás, illetve találmány, amelyet az 1985. év folyamán jelentettek be, valósítottak meg. A részleteket az Országos Találmányi Hivatal hivatalos lapja tartalmazza.

AZ AKÁCFATERMESZTÉS ÉS HASZNOSÍTÁS NÉHÁNY IDŐSZERŰ KÉRDÉSE

KERESZTESI BÉLA *aks.*

Az 1984. évi Karancsi Napokon tartott előadás

A népgazdaság fejlődési ütemének a lassulásával a belföldi fapiacra kínálati helyzet alakult ki, egyre nehezebbé vált a fa exportálása is. Mindennek a hatására, bár nagyon számottevő évi fakitermelési lehetőséggel rendelkezünk, megállt a fakitermelés növekedése. Ugyanakkor a fatermékek minőségével szemben a hazai felhasználók és a külföldi vevők is egyre fokozódó igényeket támasztanak. Fokozzák a nehézségeket a hazai erdőkben bekövetkezett károsítások (tölgypusztulás, fenyő-, hó- és széltörések), melyek következtében soronkívül sok gyenge minőségű fát kell kitermelni.

A kifejtettek szerint elsősorban közepes és gyenge minőségű lombosfa van bőven az országban. Jó minőségű fában azonban hiány tapasztalható. Ilyen fát elsősorban jó termőhelyeken, nemesített fafajtákból lehet termelni.

Fafajunkból, az akácból minősített fajtákból megfelelő választék áll rendelkezésre. Bár a fajták elszaporításáért elnyertük a mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter realizálási jutalmát, nem kevés a tennivaló. 1983-ban a fajták szaporításával foglalkozó csemetekertek 1,5 millió dugványcsemetét termeltek. 1984-ben 2 millió csemetére számítunk. Ennek 69%-a 'Nyírségi', 22%-a 'Üllői', 4%-a 'Jászkiséri', 2%-a 'Appalachia', 3%-a pedig egyéb nemesített akác. Az igény azonban jóval nagyobb. Nem kedvező a termelt csemeték fajtaösszetétele. A legnagyobb igény a 'Rózsaszín' akác iránt volt. Az Országos Tervhivatal elnöke ugyanis méhlegelőjavítás céljából évente 1000 ha nemesített akác telepítésére biztosított hitelt. Eddig ez csemetehiány miatt nem kezdődhetett meg.

Az államilag minősített akácfaajtákat három csoportba lehet osztani: 1. fűrészrönk termelésre, 2. oszlop és rúdfa termelésre alkalmas és 3. méhlegelő javításra való fajták. Mivel oszlop- és rúdfát a tisztítások és gyérítések során adnak a fűrészrönk termelésre alkalmas fajták is, úgy tartjuk, hogy akáccsemetét kétharmad részben fűrészrönk termelésre, egyharmad részben oszlop- és rúdfa termelésére, ill. méhészeti célra szolgáló fajtából célszerű termelni.

Az eddigi tapasztalatok szerint a korszerű, nagy csemetekertek évente 1 millió dugványcsemetét képesek termelni, a közép nagyságú, jól üzemeltetett kertek pedig félmilliót. Ezek mellett jelentős szerepet játszanak a többnyire saját szükségletre termelő kis kertek. A csemetetermesztés meggyorsítására intézetünkben gépsort alakítottunk ki: csemetekiemelő gépet, gyökérlevágó és -daraboló gépet, gyökeret szecskázó gépet, valamint dugványozó és gyökérvető, továbbá csemetekerti sorközépoló gépet. Ez a gépsor a NEFAG mikesudai csemetekertjében jól bevált, lehetővé teszi az egyébként számottevő kézi munka 1/3-ára csökkentését. A DEFAG sarkadremetei üzeme kész a gépek gyártására, nincs azonban elegendő megrendelés.

Az ERTI megbízásából és támogatásával 1982 óta a Gyümölcs- és Dísznövénytermesztési Fejlesztő Vállalatnál *Vértesy Judit* és *Balla Gáborné* sikeresen foglalkozik a nemesített akácfaajták ('*Jászkiséri*', '*Kiskunsági*', '*Üllői*', '*Szajki*' akác) mikroszaporításával. Ma már képesek hajtáscsúcs-tenyészetekből a fajták igen gyors (évenként 10-, sőt 100-ezerszeres) felszaporítására. Az NSZK-ban *Max Scheffler és fia* faiskolája (Euskirchen—Frauenberg) foglalkozik a '*Zalai*' és a '*Nyírségi*' akác mikroszaporításával, a kapott értesülés szerint sikerrel.

A nemesített akácokat célszerű az új erdőtelepítésekben és az erdőfelújításokban is elterjeszteni. A fűrészrönk termelésre nemesítetteket a jó termőhelyeken és a közepesek jobb részén, az oszlop- és rüdfatermelésre, ill. a méhészeti célra valókat pedig a közepes termőhelyek gyengébb részén és a gyenge termőhelyeken. A fűrészrönk termelésre alkalmas fajták nemcsak jó termőhelyet, de intenzív termesztéstechnológiákat is igényelnek. Az akác gyökereinek előforduló, a levegő szabad nitrogénjét megkötő baktériumok csak jó víz- és levegőgazdálkodású talajokban élnek meg, ezért új erdők telepítésekor célszerű a mély talajforgatás, a meglévő akácok felújításakor pedig a tuskók kiszedése és a talaj mélyforgatása.

A fajták üzemi elterjesztésének meghatározó tényezője a jó fajtapropaganda. Ez lehet írásos ismeretközlés, mely gyorsan eljut a termesztő erdészekhez, erdőmérnökökhöz, de sokkal inkább nagy területű, termesztési fajtakísérletek hálózata, mely felöleli a szóbajöhető termőhelytípusokat. Ez utóbbi tekintetben nagy hiányosságok vannak. Az erdeifenyőből például már évek óta a teljes magszükségletet — a Duna-Tisza köze kivételével — államilag minősített fajták magjából fedezzük, termesztési kísérletek még nincsenek. Az akácnál jobb a helyzet, de korántsem kielégítő. A termesztési kísérletek közül bemutatunk, ill. felsorolunk néhányat.

Termesztési kísérlet Hajdúböszörmény (Nyírség) 1979, felelős Kapusi Imre

1979-ben 4 ha-on '*Nyírségi*' akác dugványcsemetét és szabadbeporzású '*Váti*' akác magból nevelt csemetét ültetett, kontrollként pedig ófehértói magcsemetét. A fajtakísérletet hálózati kísérlettel is kombinálta. A termőhely enyhén hullámos, a hátsabb részeken többletvízhatástól független, humuszos homoktalajú, mély termőrétegű, félszáraz. Termőhely hibának tekinthető a 120 cm körüli mélységben megfigyelhető enyhe mészfelhalmozódás és a fagyzugos fekvés. Ez utóbbinak köszönhető, hogy mind a három fajta erős fagykárt szenvedett. Biztonságos ültetési hálózatnak a 2,5×1 m bizonyult, de a gondos munka mellett a 2,5×2 m-es és a 2,5×3 m-es hálózat is jó eredményt adott. A '*Nyírségi*' akác magassági és vastagsági növekedése jobb, mint a másik két akácé, még tág hálózatban is megtartja keskeny koronáját és egyenes törzsalakját.

Termesztési kísérlet Tét (Kisalföld) 1982, felelős Harkai Lajos

1982-ben kezdte el 10 ha-os termesztési kísérlet létrehozását '*Zalai*', '*Nyírségi*', '*Appalachia*', '*Üllői*' és ófehértói (kontroll) akáccal cseres-kocsánytalan tölgyes klímában, többletvízhatástól független agyagbemosódásos barna erdőtalajon. Az '*Appalachia*' parcellákon nagy kárt tett a nyúl. 1983-ban '*Jászkiséri*', '*Szajki*', pusztavacsi (kontroll) és '*Rózsaszín AC*' akáccal folytatta az erdődésítést. Kétéves korban a legjobb növekedésű a '*Szajki*' akác, utána a '*Jászkiséri*' következik. Törzsalakra kitűnik a '*Zalai*' és az '*Üllői*' akác.

Hajdúböszörményi termesztési kísérlet 6 éves korban

A 'Nyírségi' akácparcella

Az ófehértói akácparcella (kontroll)

Dr. Rédey Károly 1981—1983. között a Duna-Tisza közén és a Tengelici homokvidéken hat helyen — Mikebuda, Jánoshalma, Keléshalom, Kunfehértó, Paks — létesített termesztési kísérleteket. Az első négy helyen a 'Nyírségi' akácból, a további két helyen pedig a 'Nyírségi' és az 'Appalachia' akácból. Kontrollként pusztavacsi akác magcsemetét ültetett. Megfigyelései szerint a vad mindkét akácfajtát egyformán károsítja.

A Gödöllői Arborétumban 1964-ben létesített 20 ha-os fajtaösszehasonlító kísérletben és a bemutatott termesztési kísérletekben is az akácra a főhatóság által előírt erdőművelési technológiákat alkalmazzuk, melyeknek művelete a nyesés is. Gyorsannövő fafajtákból — így a nyárból és akácokból — értékes faválasztékokat (jó minőségű fűrészrönköt, lemezrönköt) ágyesés nélkül nem lehet termelni. Alkalmam volt a mediterrán övezet valamennyi országának — Portugáliától Törökorszáig — a nyárfa termesztését tanulmányozni. Mind-egyikben nyesik a nyárat. Vita arról van, hogy 6—8—10, vagy 12 m magasságig nyessenek-e. A nemesített akácokat is szükséges nyesni! A kiültetés után visszavágott csemetéket egyszálra kell vágni. Az első nyesést akkor végezzük el, amikor az átlagmagasság eléri a 2,5—3 m-t, a másodikat az 5—6 m átlagmagasság elérése után, a harmadikat az első tisztítás, az utolsót pedig az első gyérités után. Így biztosítható a 6 m hosszú göcsmentes rönk.

A megjelent „Az akác” című kismonográfiában dr. Járó Zoltán a gyertyános-tölgyes klímában 28, a kocsánytalan tölgyes, ill. a cseres klímában 24, és az erdőssztyepp klímában 61 termőhelytípus változaton javasolja az akác termesztését. Célszerű tehát 113 termesztési kísérletet létesíteni. Ezekben a kísérletekben — erdőtelepitésekben és felújításokban — egyaránt 2,5 m sortávolságot ajánlunk, a növénytávolság lehet a termőhelytől függően 1—2 m.

Kontrollként pusztavacsi, ill. ófehértói magból nevelt csemetét használjunk. Ahol mód van rá, sarjzatatási kísérletet is ajánlatos beállítani. Ezekhez a kísérletekhez az erdőgazdaságokban partnereket keresünk, kerületvezető erdészeket, erdészeti műszaki vezetőket.

* * *

Fajtáink iránt számottevő érdeklődés van külföldön is. Ausztriában a Schönbrunn-i Szövetségi Erdészeti Kutatóintézet négy fajtából vásárolt csemetét ('Appalachia', 'Jászkiséri', 'Nyírségi' és 'Zalai' akác) és 1982. tavaszán Burgenlandban, a Paul Waldbott Uradalomban (Karlwaldban és Rusterwaldban) létesített belőlük termesztési kísérletet. Kontrollként osztrák kereskedelmi anyagból szelektált magcsemetéket használt. Két tenyészeti időszak után a törzsalak és a magassági növekedés tekintetében a 'Jászkiséri' akác a legjobb. Az osztrák kereskedelmi anyagból válogatott csemeték a magassági növekedés tekintetében a második helyen állnak, alakra nézve azonban elmaradnak a magyar fajtáktól.

Romániában egy akác származási kísérlet, melyet három USA és egy román származásból létesítettek, 13 éves korban sem az átlagátmérőben, sem a hektáronkénti fatömegben nem adott szignifikáns különbségeket. A magimportot ezért nem tartják célszerűnek. Ugyanakkor Romániában szelektált törzsfákból és hét magyar fajtából 15 ha-os akácmagtermelő ültetvényt hoztak létre. Majd a belőle kiválasztott 24 klón szabadbeporzású utódaiból négy utódvizsgálati kísérletet létesítettek (egyet Észak-nyugat Erdélyben, három pedig Olténiában). Ezekben öt éves korban szignifikáns magassági többletek jelentkeztek. A szelektált klónok utódai a kereskedelmi magcsemete kontrollt 20%-kal múlták felül. A magyar fajták közül az olténiai kísérletekben a 'Nyírségi' akác szerepel a legjobban, a 24 vizsgált klón közül a Breben-i kísérleti területen sorrendben a negyedik, a Marghen-i területen a hatodik, a Calafat-in az utolsó előtti. Az erdélyi kísérletben viszont a 'Zalai' akác áll az első helyen. Figyelmet érdemel az is, hogy legjobb fajtájukat a *R. p. var. oltenica*-t lényegében gyökérsarjakkal szaporítják. A csemetekertben az elszaporítást ugyanúgy, mint mi, gyökérdugványozással kezdik. A csemeték kiemelése után a következő évben a felverődött sarjakat nevelik fel. Így hektáronként 65 ezer sarjcsemetét nyernek. A csemeték ára ezer darabonként a következő:

kommersz magcsemete	180 lei (306 Ft)
nemesített sarjcsemete	179 lei (304 Ft)
plantázs magból nevelt csemete	300 lei (510 Ft)

Befejezésül szeretnék kitérni az akáchasznosítás néhány kérdésére. A leglényegesebbet erről a Karancsi Napokon *Hártó János* mondta el: „Az akácfa hasznosítása során, adott esetben el kell térni a más hazai lombos fáknál alkalmazott irányelvektől. A legtöbb fafajnál az elsőrendű cél méretes anyag, azaz jó minőségű fűrész-, esetleg lemezipari rönkök termelése, mivel ezek a választékok adják primér termékként a legnagyobb értéket. Az akácnál azonban a meglevő állományok esetében gyakran nem ez a helyzet. A kitermelésre kerülő akácállományok általában gyenge minőségűek és a fák nem érik el a vastag fűrészrönk méretét. Gyakori a benőtt ággyors, a bélkorhadás. A feldolgozáshoz rendelkezésre álló technika és technológia még nem terjedt el a gyakorlatban, nem megfelelően alkalmazzák, ill. továbbfejlesztésre szorul. Ugyanakkor az átlagos minőségű, esetenként több fahibával rendelkező, közepeméretű akácfa minimális megmunkálással, elsősorban a mezőgazdaságban

széles területen felhasználható. Célszerű tehát az ilyen minőségű akácfaát a már eddig is ismert területen a lehető legnagyobb mértékben mezőgazdasági faként felhasználni azért is, mert az egyéb gazdaságos felhasználási lehetőségek jelenleg korlátozottak”.

Szerencsére van előrelépés a jó minőségű akácfa ipari hasznosítása terén is. Folyó évben *Kajli László* (Faipari Kutató Intézet) és munkatársai elnyerték a mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter külön jutalmát a ragasztott vasúti váltótálpfák gyártása terén elért eredményeik gyakorlati megvalósításáért. Faszervezetek (vasúti talpfa, hídfa, tetőszerkezet) III. és IV. osztályú lombos fűrészáruból ragasztás útján való előállítását a FKI-ban 1953-ban kezdték el. A váltótálpfák és hídfa számottevő részét napjainkban is importáljuk. Az akác- és cserdeszkből gyártható rétegelt ragasztott váltótálpfára és hídfára ez idő szerint az igény évi 4250 m³, ennek a kielégítése 1,5—2,0 millió \$ importmegtakarítást tesz lehetővé. A várható termelés 1984-ben 1400 m³. A gyártó üzemek a FEFAG hajdúhadházi és a SEFAG csurgói faipari üzeme. A teljes igény kielégítéséhez 7500 m³ akác és 2500 m³ cser fűrészáru szükséges.

Az akác egyéb hasznai közül a méztermelés közismert, éppen ezért csak az akác levélzetének állati takarmányként való hasznosítására szeretnék kitérni. Dél-Koreában, ahol a világon a legnagyobb akácerdők vannak, az akáclevelet a sertéshízlásban és a broilercsirke nevelésben takarmányozásra használják. Erre a célra tetraploid akácot nemesítettek ki, amelynek levelei háromszor nagyobbak, mint a diploid akác levelei és 1,4-szer több fehérjét tartalmaznak. Ugyanitt a pantakrint termelő maral-szarvas farmokon akác lomb etetésével érték el a legszámottevőbb agancsnövekedést.

Keresünk olyan elegyfajfajt, amelyet együtt lehetne ültetni a nemesített akácokkal. Így kevesebb drága dugványcsemetét kellene vásárolni. A tövis nélküli gledicsiára gondoltunk. A Római Klub budapesti értekezletén két amerikai kutató, *Ed Passerini* és *John. E. Harris* vetette fel, hogy az erdőfelújításokban túlzott mértékben előtérbe helyezett fenyők helyett célszerű olyan fafajokat alkalmazni, melyeknek termése felhasználható élelemként vagy takarmányként. Példaként felhozták a tölgyeket, a hickorykat, diókat, gesztenyét és hüvelyes termésű fákat. Megemlítették, hogy 1 ha gledicsia erdő kétszer annyi állati táplálékot produkál, mint 1 ha kukorica. A gledicsia 30—40 cm hosszú hüvelytermésének cukor- és rosttartalma is nagyobb, mint a gabonáé. A gledicsia termését a vadak szívesen fogyasztják.

Az erdőfelügyelő

Az 1968-ban alakult erdőrendezőiségek feladata egyrészt a tervezés (üzemtervkészítés), másrészt az erdőfelügyelet volt. A felügyelet munkája kiterjedt minden erdővel rendelkező szektorra (Eg., ÁG, Vízügy, E. á., Tsz, és egyéb). Az 1979-es átszervezés szétválasztotta a tervezést és a felügyeletet meghatározott feladatokkal. Ellátják az ország egész területén az erdőgazdálkodással, az elsődleges faiparral kapcsolatos hatósági és egyes meghatározott nem hatósági teendőket, mind jobban a hatósági jelleg felé haladva.

Az erdőfelügyelőiségek szervezeti felépítésében az erdőfelügyelő kulcsszerepet tölt be. Ő a kivitelezője, megvalósítója a felügyeleti koncepcióknak, feladatoknak, elvárásoknak. Működési területén (minden erdőgazdálkodó szervnél) az

erdőgazdálkodási feladatok ellenőrzése, a tervezéstől a kivitelezésen át a befejezésig a kapcsolódó adminisztratív munkákkal együtt feladatkörébe tartozik.

Munkája során az erdészeti szakmunkák széles skálájával találkozik, mindehhez szükséges a jó szakmai felkészültség, gyakorlati érzék, határozottság. Ténykedése ne legyen aprólékos, ne legyen túlzottan nagyvonalú. Célratörő, a valóságnak megfelelő megállapításai tükrözzék a valós állapotot, szolgálva mindenkor az állomány, a jövő erdejének érdekét.

Működésével következetesen biztosítsa a terv szerinti gazdálkodást, figyelve arra, hogy az éves maximális eredményre való törekvés ne szorítsa háttérbe a távlati erdőgazdálkodási célokat, elképzeléseket. Az erdőterv alapos ismerete, nyilvántartásának naprakész állapota komoly támpontot nyújt a rövid és hosszabb távú tervezésekhez, továbbá az erdőtervi időszakban bármikor pontos helyzetképet ad a gazdálkodó egységről.

Az erdőtervek készítésekor a tervezőkkel való kapcsolattartás a kívánt adatok adása, többszöri konzultáció, esetenkénti helyszíni bejárás mind biztosíték arra, hogy a következő időszakra jó, megbízható erdőterv áll majd rendelkezésre.

Az erőfelügyelő éves feladatai: közreműködni a tervek készítésénél, ellenőrizni, véleményezni a jóváhagyás előtt, a végrehajtás ellenőrzése, minősítése, leszámolások bonyolítása. A munkák egyik része egész évben folyamatosan végezhető, másik része egy-egy időszakra sűrűsödik össze.

A részletes ismertetéstől eltekintve kiemelnék egy-két lényeges feladatot: a fahasználati terv elkészítése, erdősítések műszaki átvétele, pénzügyi/leszámolások.

A fahasználati éves termelés az erdőfelügyelő által megadott erdőtervi keletszámok alapján elkészített erdőrészletenkénti besorolással veszi kezdetét. Az erdőtervvel való egyeztetést követi a helyszínelés. A többlépcsős ellenőrzés kiszűri a hiányosságokat, melyek a végleges terv elkészültéig kiküszöbölhetők. Nagyon lényeges, hogy a nevelővágások esetében mindig a sürgősség domináljon. Figyelembe kell venni az egységek (főként a tsz., ÁG-oknál) kapacitását, mivel egy-két éven belül nagy kapacitás növekedés nem képzelhető el, figyelemmel kell lenni a folyamatos fejlődésre e kérdésben.

A fahasználatok műszaki átvétele folyamatosan végezhető. Az erdősítések műszaki átvétele augusztus—szeptember hóra korlátozódik. Az erdősítések pontos, reális, valóságnak megfelelő minősítése egyrészt meghatározója az évi munkának, továbbá hű képet ad az állomány eddigi fejlődéséről, s támpontot szolgáltat a további teendőkhöz. Az E-lapok feldolgozása, az összesítések elkészítése az erdősítések pénzügyi leszámolásának ellenőrzéséhez elengedhetetlen, s egyben a következő évi tervek alapjait képezi, sőt a mérleg összeállításához is nagy segítséget nyújt. E kézi összesítés szükséges, mivel a gépi adatfeldolgozás, a pénzügyi leszámoláshoz nem kielégítő adatokat ad és későn kerülnek vissza az összesített adatok a felügyelethez. A megoldást a jövőben meg kell találni.

Az erdőfelügyelő egész évi munkája, külső (terepi) és belső (adminisztratív) jellegű. Az arány kb. 70—30⁰/₀-a terepi munka javára. A zömében külső munkák végzéséhez munkaruha, gumicsizma és esőkabát, anyagi oldalát tekintve élelmezési költség (31 Ft), a feladatokat tekintve eléggé szerény. A körülményeket figyelembe véve esetleg ruha-, terepi pótlékkal, (akár csak idényjelleggel is) javítani lehetne a helyzeten.

Az erdőfelügyelő külső és belső ellenőrző munkája egyes szektoroknál más és más problémákkal telített, aszerint, hogy az erdőgazdálkodás milyen szín-

vonalú. A nem erdészeti profilú szervezetnél (ÁG, tsz, egyéb) a 60-as évek végén; a 70-es évek elején az erdőgazdálkodás legalapvetőbb elemei is hiányoztak (erdészeti szakember, az erdészeti ügyekkel foglalkozó megbízott személy, a szakirányítás kielégítő volta) több volt a szaktanácsadás, szakmai ismertetés, adminisztratív téren a munka teljes elvégzése a gazdálkodó helyett.

A későbbiekben a szakember-feltöltődés, jobb hozzáállás, az erdőben levő lehetőségek felismerésével fokozatosan fejlődött, javult az erdőgazdálkodás, ekkor már szakmai ellenőrzést lehetett végezni. Az erdőfelügyelet, főként az erdőfelügyelő többletmunkája segítette nagymértékben e fejlődést. E szervezet erdészeti adatainak összegezése, távlati terveinek elkészítése továbbra is az erdőfelügyelő, erdőfelügyelet munkája marad.

Az erdőfelügyelő munkája során nem erdészeti szervezetekkel is kapcsolatba kerül, mint a földhivatal (erdősítési szakvélemény, területcserék), tanácsok (közjóléti erdők, környezetvédelem), Hazafias Népfront (ingyenes csemete elosztás, fásítás), iskolák (iskola-erdők) stb., ami egyben nagy teret biztosít az erdészeti és fásítási propagandának is.

Az erdőfelügyelő, akinek feladata az ellenőrzés, nem tekintendő okvetlen ellenségnek, minden tevékenységét ugyanaz a cél vezérli, mint az erdőgazdálkodót: az erdőgazdálkodás színvonalának emelésével jobb erdők létesítése.

Kardos Rezső

Erdőfelügyelői éves beszámoló jelentések 40 évvel ezelőtt Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

Tudjuk, hogy az erdőfelügyelőségek évente statisztikai jelentéseket és szöveges beszámolót készítenek az erdőgazdálkodó szervezetek üzemterv szerinti gazdálkodásáról. Így volt ez ötven évvel ezelőtt is, csak az adott kor gazdasági és társadalmi viszonyaiból adódóan a statisztikai jelentések más jellegű adatokat is tartalmaztak, a szöveges beszámolók pedig mindössze 6—8 oldal terjedelműek voltak. A mai erdőfelügyelőségi beszámolók eléggé ismertek, de úgy vélem érdemes és tanulságos is megismerni az egykori beszámolók fontosabb megállapításait.

A földművelésügyi miniszter 2000/1928/I—3. sz. alatt körendeletet adott ki az „erdőigazgatóságok és az állami erdőfelügyelők évi jelentéseinek, valamint az erdészeti statisztikai évi adatgyűjtéseknek szabályozásáról”. Elrendelte, hogy az erdőigazgatóságok a vonatkozó évet követő január 15-ig a megadott nyomtatványokon szolgáltatassanak erdészeti statisztikai adatokat és részletesen számoljanak be az erdészeti közigazgatással kapcsolatos működésükről.

A statisztikai adatokat az erdőfelügyelők jelentései alapján vármegyéenként elkülönítve és az erdőigazgatóság egész kerületére összesítve kellett megadni. Az évi működés ismertetése során „tömören” be kellett számolni az általános erdészeti igazgatásról (fahasználati engedélyek, erdőfelügyelet), az alföld- és kopárfásítás előrehaladásáról, az erdősítés és az erdőápolás terén kifejtett tevékenységről, a csemetetermelésről, az eltelt év időjárásáról és a fatenyészetre gyakorolt hatásáról, az erdőbirtokosoknak az erdészeti közigazgatási intézkedésekkel szemben tanúsított magatartásáról, a működést szabályozó esetleges nehézségekről.

Abaúj-Torna vármegyére a szikszói, Borsod-Gömör vármegyékre a miskolci, Zemplén vármegyére pedig a sátoraljaújhelyi erdőfelügyelő éves statisztikai

kai kimutatásai és működési jelentései alapján állította össze az erdőigazgatóság a saját beszámolóját. A statisztikai adatokat egyszerűen összesítették, az erdőfelügyelők szöveges beszámolóit viszont általában leegyszerűsítették és különösen a gazdasági válság idején jelentős mértékben „kozmetikázták”.

Az 1933. évi statisztika szerint a három megyében 186 ezer ha volt az erdőterület, de ebből csak 78 ezer ha tartozott az 1879. évi XXXI. tc. 17 §-a alá. A magánbirtok túlsúlya tehát alapvetően meghatározta az erdészeti szervek tevékenységét.

A gazdasági válság miatt ebben az időszakban a rendkívüli termelések és a nagy területű tarvágások jellemezték a fahasználatot. Éveken keresztül szerepelt az erdőigazgatóság jelentésében, hogy „a rendkívüli fahasználati engedély iránti kérelmek száma ... emelkedett, aminek oka a tavalyihoz képest még rosszabb gazdasági viszonyokra vezethető vissza, mert az erdőbirtokosok nehéz pénzügyi helyzetüket a fahasználatokból igyekeztek megjavítani”.

Az erdőgazdálkodás jövője iránti igazi féltés csak a szikszói erdőfelügyelő — *Kálmán Béla* — jelentéseiből tűnik ki, aki már az 1931. évi tapasztalatok alapján jelentette Abaúj vármegye Közigazgatási Bizottsága Gazdasági Albizottságának, hogy „a vágható korú állományok tartamos kihasználása érdekében szükségesnek tartom, hogy a rendkívüli kihasználások engedélyezése megszorítottassék és a gyenge talajú részekben a tarvágásos használat mellőztessék”. Észrevételeinek azonban nem volt eredménye, mert az 1933. évi jelentésében már részletesen kifejtette, hogy „a rendkívüli használatok a tavalyihoz képest emelkedtek. Úgy szintén nagyobb arányú emelkedést mutat az ún. magánerdőkben az egyes erdőbirtokosoktól kért és gyakorolt rendkívüli fahasználat is. Ennek oka az, hogy az erdőbirtokosok a mezőgazdasági termények alacsony ára és nehéz értékesítése miatt szorult anyagi helyzetbe kerültek és ebből más kivezető utat nem találnak mint az erdejükben levő fatöke rendkívüli kihasználását és értékesítését. Ebben a rendkívüli nehéz gazdasági helyzetben úgy a nagyobb, mint a kisebb erdőbirtokosok egyaránt benne vannak... A legtöbb ilyen kis erdőbirtokoson és egyes nagyobb erdőbirtokoson is a rendkívüli fahasználat anyagiakban nem sokat segít, mert pénzhiány miatt kénytelen a kapott fahasználati engedély alapján kitermelendő erdőt olcsó tőáron a fakereskedőnek eladni, azonnali nagyobb előleg lefizetése mellett. A kapott pénzösszeg legtöbbször csak a kamatterhek rendezésére elégséges”.

Ez a jelentés jól jellemzi a pénzügyi és hitelválság kapcsolódását az erdőgazdasághoz. Ha az erdőfelügyelő, vagy az erdőigazgatóság el is utasította a rendkívüli fahasználat engedélyezését, a minisztérium megadta azt abban a reményben, hogy így az egyes megyék több milliós adótartozása csökken. A sátorlajújhelyi erdőfelügyelő 1932 első felében 37 fakitermelési engedélyt adott ki és ezek közül 20 engedélyen szerepel feltételként az adó- vagy köztartozás törlesztése. Az adósok között a törpebirtokosoktól kezdve báró *Waldbott Kelemen* és herceg *Lónyai Elemér* egyaránt szerepel. Az erdőigazgatóság még az 1934. évről is azt írta, hogy „az erdőbirtokosok nehéz pénzügyi helyzetüket még mindig a fahasználatok jövedelméből igyekeztek megjavítani és adóhátralékukat is főleg azokból törlesztették”. A 100—500 kat. holdas tarvágások kedvezőtlen tapasztalatai alapján írta a szikszói erdőfelügyelő: „Tisztelettel jelentem, hogy kívánatosnak tartom azt, hogy a jövőben minden rossz gazdasági helyzet figyelembevétel nélkül szigorú megszorítással csak az ok-szerűség határáig legyen főhasználat engedélyezve”.

Jelentős problémák voltak a nevelővágások végrehajtásánál is. Az erdőfelügyelők beszámolóit alapján jelentette az erdőhatóság 1934. évről, hogy „az

erdőápolási munkák szép eredménnyel folytak egyes magánerdő birtokokon is, főképpen ott, ahol a munka költsége a termelt faanyagból kifizetődött. Sok helyen azonban a birtokosok ezirányú kérelmét meg kellett tagadni, mert a tapasztalat szerint az előhasználatok címén erdejükből a legértékesebb anyagot távolították el és ezáltal erdejüket tönkretették”.

A megyékben az államerdészeti, állami kezelésű és magán csemetekertek száma 80—100 db, összterülete 80—90 hektár között ingadozott és évente 5—8 millió csemetét termeltek. A gazdasági válság következtében azonban ha el is ültették a csemetét, az ápolásról már nem gondoskodtak, így ebben az időszakban az erdőfelújításokban a természetes újulat és a mesterséges erdősítés aránya alig haladta meg a 10 százalékot.

Az erdőfelügyelői jelentésekből pontosan nyomonkövethetjük az egyes évek aszály-, illetve fagykárait és azok hatását a makktermésre, az erdősítések eredményességére. A beszámolók évente megismételték, hogy a „pénztelenség” miatt „a korábbi erdősítéseknek illetőleg fiatalosoknak a gyomoktól és vadkárosítástól való megvédésére sok birtokos... nem fordít elegendő gondot... a kopárfásítási célra felfogadott okl. erdőmérnökök... elbocsájtattak, a közmunkával végzett erdősítések a kellő eredményt nem mutatják”.

Az 1932—1935. évi rendkívüli nagy szárazság következtében nagymértékű takarmányhiány lépett fel. Ezt erdei legeltetéssel — sajnos éppen a felújítatlan vágásterületek rendszeres járatásával — igyekeztek megoldani. Az erdőfelügyelők 22—30 ezer kat. holdon engedélyezték a legeltetést, de ez nem volt elég, mert állandóan visszatérő probléma a tiltott legeltetés, mivel „a szegény viszonyok között élő törpebirtokosok az alacsony terményárak mellett állattenyésztésből iparkodnak megélni és a megnövekedett állatállományukat az erdő fiatalosainak legeltetéseivel igyekeznek eltartani”.

A takarékosági intézkedések miatt erősen lecsökkent a szakszemélyzet létszáma. Az erdőigazgatóság 1935. évi beszámolójából kitűnik, hogy „a hatáskörébe utalt összes feladatok eredményes végzése csak abban az esetben remélhető, ha az erdőtisztai és altisztai személyzet létszáma a tényleges szükségletnek megfelelően ki lesz egészítve és megfelelő, legalább havi 6 napi utazási hitelkeret biztosítása mellett meg lesz a lehetősége annak, hogy a külső teendők a nélkülözhetetlenül szükséges mértékben legyenek foganatosíthatók”.

Az évente megismételt észrevételnek azonban nem lett eredménye, és ezért jelentette a szikszói erdőfelügyelő, hogy a kevés szakember és az utazási hiányok hiánya miatt „az állami kezelésben nem álló erdőkben az erdőfelügyeleti tevékenység oly csekély, hogy csaknem a semmivel egyenlő. Követelményei engedély nélküli irtásokban... fahasználatokban... az erdősítési kötelezettségeknek mindjobban való elhanyagolásában jelentkezik. Mindezek végeredményben az ország erdőgazdaságának leromlására vezetnek. Az új erdőtörvény végrehajtásával az ország erdőgazdaságának a helyes irányba való terelése és fellendítése több munkaerőt és megfelelő hitel kiutalását feltétlenül megkívánna”.

Az egykori erdőfelügyelői beszámolókból kiemelt idézetek jól szemléltetik elődeink szakmai felkészültségét, az erdőgazdálkodás jövője iránt érzett felelősségét, a gazdasági élet összefüggéseinek mindenkor reális értékelését. Láthattuk, hogy akár néhány száz hektár erdő kitermelése sem oldotta meg a gazdálkodók pénzügyi problémáit. Az erdőfelújítás és ápolás elhanyagolása, a túlzott gyérintések sok ezer hektár rontott erdőt eredményeztek, aminek átalakításán évtizedek óta dolgozunk. Tanuljunk elődeink tapasztalataiból.

Dr. Járási Lőrinc

A VI. ötéves terv az erdőfelügyelési mérlegbeszámolók tükrében

Az erdőfelügyelőségek, 1968. évi megalakulásuk óta minden évben statisztikai lapokon foglalják össze az éves erdőállomány-gazdálkodás főbb mutatóit. A statisztikai lapok mellé szöveges értékelést is készítenek a szakmai gazdálkodásról. Ezek a mérlegbeszámolók erdőfelügyelőségként, erdőgazdaságként, megye és gazdálkodó szektor (ÁG, tsz, egyéb) szerinti bontásban készülnek. Szerkezetük és formájuk az utóbbi tíz évben nagyjából változatlan. A tíz erdőfelügyelési beszámolóból összesítve, évente országos összefoglaló jelentés is készül. Ezek az erdőfelügyelési beszámoló jelentések szakmai gazdálkodásunk értékes dokumentumai.

A beszámolók a gazdálkodás éves szakmai értékelése mellett lehetővé teszik az elemző összehasonlításokat is. A szakmai folyamatok, tendenciák így jól követhetők évről évre. Az idősoros összehasonlítások alapján észrevehetőek és kiszűrhetőek a káros irányú szakmai folyamatok, melyek a szakma felső vezetése részére az irányításhoz nélkülözhetetlenek. A VI. ötéves terv első három évének (1981—1982—1983) összehasonlító adatsorai, bár rövid időszakot fognak össze a hosszú távú szakmai folyamatok értékeléséhez, a következő képet mutatják erdőállomány-gazdálkodásunkról.

A területi adatok változásai

1983. év végén az erdőgazdálkodás alá vont terület 1 753 216 ha volt. Ebből az összes, faállománnyal borított terület 1 620 082 ha.

Egyéb erdőművelési ágban levő, de erdővel nem borított terület 83 898 ha, az egyéb terület 49 234 ha.

Az erdőgazdálkodás alá vont terület szektoronkénti alakulása a következő:

	1983-ban	1982-ben	1981-ben
Erdőgazdaságok	1 119 059 ha	63,8%	64,1%
Állami gazdaságok	79 223 ha	4,5%	4,4%
Vízügyi igazgatóságok	12 588 ha	0,7%	0,7%
Egyéb állami erdők	27 985 ha	1,6%	1,6%
Termelőszövetkezetek	503 916 ha	28,7%	28,5%
Erdőbirt. és magán	10 445 ha	0,7%	0,7%
Összesen:	1 753 216 ha	100 %	100 %

Az évközi területrendezések a három év alatt 11 997 ha-t érintettek, ebből összesen 2502 ha került ki az erdőművelési ágból. Ennek pótlására az elmúlt három évben 1861 ha erdőfelújítást pótló erdőtelepítés történt. A tervidőszak hátralevő részében ezért növelni kell az erdőfelújítást pótló telepítések mennyiségét.

A fakitermelések helyzete

A fakitermeléssel érintett összes terület a vizsgált években 320 ezer ha volt, amelyen a kitermelt fatömeg 23 millió 863 ezer bruttó m³, ami gyakorlatilag azonos a három év alatt kitermelhető üzemtervi lehetőséggel, előírással. Ezen belül egyes gazdálkodó szektorok teljesítése évente változó, átlagosan 98⁰/₀ és 103⁰/₀ között ingadozott.

Az éves tervekben szereplő besorolások megfeleltek a távlati erdőgazdálkodási céloknak, ugyanakkor az évente változó piaci és egyéb körülmények miatt gyakoriak a vágásterv-módosítások és növekvő az üzemtervtől eltérő fakitermelések mennyisége is. Ennek fő oka a fejlődésben leállt nyárasok gyorsított kitermelése, valamint a hó- és viharkáros állományok letermelése, illetve az üzemtervtől eltérő egészségügyi állapot (tölgypusztulás) miatti termelések.

A fatömegbecslések, jelölések színvonala sok helyen nem megfelelő. A szakemberekkel gyengébben ellátott területeken becslés nélkül elfogadják az üzemterv által leírt adatokat. Ez több helyen, de elsősorban azoknál a nyárasoknál jelent gondot, amelyek a fejlődésükben megálltak, s az üzemterv-nél lényegesen kisebb a valóságos fatömegük. Az Erdőrendezési Szolgálat a nyárasok felülvizsgálatát már elvégezte, gyorsítani szükséges a javított adatok átvezetését az üzemterveken.

A *véghasználatok* minőségi arányai általában megfelelnek az üzemtervekben rögzítetteknek. A nagy kiterjedésű területek felújítása azonban sok helyen gondot okoz.

A *gyérítésekben* az előző évekhez viszonyított javulás ellenére továbbra is kedvezőtlen jelenség a területi elmaradás, a kitermelt fatömeg túlteljesítése mellett. Bár a többlet fatömeg kitermelése nem mindig jelent túlzott beleteljesítést, az állományok nevelése megkívánná a területi teljesítést is. A növedékköszövény és törzskiválasztó gyérítésekben, valamint a tisztításokban is a területi teljesítés a lemaradások ellenére is csökkenő irányt mutat az utóbbi években.

A *tisztítások* mértéke és erélye általában megfelelő, azonban még mindig sok az előírt, de el nem végzett tisztítás. A három év alatt mintegy 8700 ha. A tisztításokból kikerülő anyag nehezen értékesül, zöme a területen marad, ami erdővédelmi szempontból rendkívül káros.

A fakitermelési munkák színvonala általánosságban különösen a termelőszövetkezetek területén évről évre javul. A szakemberellátottság függvényében azonban igen nagyok az eltérések a szakmai munka színvonalának területén.

A vágástéri apadék mennyisége az utóbbi három évben sajnos emelkedő irányt mutat.

A rendkívüli apadék jelentős része továbbra is főleg a gyérítésekben és tisztításokban jelentkezik.

Összefoglalva: a fahasználati munkák szakszerű végrehajtásában mutatkozó gyakoribb szakmai hiányosságok a nagymértékű tőserülések, a becslések elmulasztása, a tenyészidőben végzett véghasználatok, a szükségesnél nagyobb rakodóterületek igénybevétele, egyes területeken az értékesebb fafajok túlhasználata, az előhasználatok területi elmaradása, túlzott fatömege, a rendkívüli apadék növekedése.

Elsősorban ezek megszüntetésére, illetve csökkentésére kell törekednie minden erdész szakembernek a maga területén.

Az erdőművelés helyzete

A *magtermelés* színvonalának emelése érdekében az elmúlt években jelentős előrelépés történt. 1983-ban 667 db erdőrészletben mintegy 6300 ha magtermő állomány került kijelölésre, ill. törzskönyvezésre. A jelenleg meglévő 128 ha magtermelő ültetvény (plantázs) központilag irányított fejlesztés eredményeképpen biztosítja, hogy 1990-ig az erdei-, vörös- és feketefenyő magszükségletének zöme kiváló genetikai értékű, államilag minősített plantázsmagból kielégíthető legyen.

Az elmúlt években mindig kritikus tölgymakk termés helyenként igen jó volt. 1969 óta — az 1976-os csak Zemplén megyére korlátozódó termést nem véve figyelembe — nagy termés csak 1981-ben következett be. Egy-egy országrészben 1982-ben is közepes termés jelentkezett.

Ezzel a korábbi évek jelentős tölgy-szaporítóanyag hiánya megszűnt. 1983. évben helyenként, különösen kocsányos tölgyből, jó közepes termés volt. Ezzel várhatóan a megfelelő tölgy-szaporítóanyag a tervidőszak hátralevő éveire is biztosított.

A mag- és csemetegazdálkodás területén tett intézkedések megteremtették Magyarországnak az OECD — (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet) — Erdei Szaporítóanyagok Fajtaigazolási Rendszerébe történő belépési feltételeit.

Az elért fejlődés ellenére, még sok a bizonytalan helyről felvásárlás útján begyűjtött, ismeretlen származású mag felhasználása. Tovább kell lépni a maggazdálkodás színvonalának emelése érdekében. Nagyobb gondot kell fordítani az elegy fajok (hársak, juharok) magvainak ellenőrzött begyűjtésére és csemetenevelésére is.

A *csemetetermelés* területén az elmúlt három évben az erdőgazdasági nagyüzemi csemetekertek egy része jelentős célcsoportos beruházási támogatással korszerűsítésre került, illetve fejlesztésük folyamatban van. Ezzel megteremtődött a korszerű, jó minőségű szaporítóanyag-termelés alapbázisa.

A csemetetermelés fejlődését a koncentrált, intenzív nagyüzemi kertek, technológiák kialakulása mutatja. Az ideiglenes, kis vándor csemetekertek felszámolása általános jelenség volt az elmúlt években.

Az évről évre közel azonos mennyiségű szaporítóanyag mintegy 70%-át a 22 erdőgazdaság 229 csemetekertben, 2184 ha-on termeli meg. A 86 csemetetermelő termelőszövetkezet 96 csemetekertben, 250 ha-on, a csemeteszükséglet 14%-át állítja elő. Az állami gazdaságok és egyéb állami szervek csemetetermelése minimális. A magántermelők (1200 db) termeltetési szerződéssel a csemetemennyiség 16%-át termelik meg. A csemetekertekben a kiemelt nagyüzemi kertek mellett még sok helyen jellemző a kézierős, korszerűtlen technológia, ezért a műszaki fejlesztést, a rekonstrukciót a következő években is még tovább kell folytatni. Tovább kell javítani a csemeteértékesítés koordinációját, hogy az országosan elegendő csemetekészlet mellett ne fordulhasson elő esetleges helyi hiány.

Erdőfelújítás

Az elmúlt három naptári évben összesen 60 376 ha aktuális erdőfelújítási kötelezettség keletkezett. Az első kivitelű erdőfelújítások tenyészeti éves teljesítése ezzel szemben 58 230 ha (96%) volt, ami — figyelembe véve az ugyanazon idő alatt végzett erdőfelújítást pótló erdőtelepítéseket is — gyakorlatilag 100%-os teljesítésnek tekinthető.

Az első kivitelek közül eredet szerint 62⁰/₀ a mesterséges, 27⁰/₀ a természetes sarj és 11⁰/₀ a természetes mageredetű erdősités. Az első kivitelekben sajnos évről évre növekszik a sarj aránya, elsősorban a termelőszövetkezeti szektorban, ahol átlagosan az első kivitelek 40⁰/₀-a sarj. Az erdőgazdaságoknál ez az arány átlagosan 20⁰/₀.

Az elmúlt évek viszonylag jó magtermései nyomán kialakult kedvező csemeteellátottsági helyzet nem tükröződik a mesterséges erdősitések arányának növekedésében, inkább csak a tölgy arányának változásában.

Az erdőfelújítások első kivitelében a célállományok alakulása százalékosan a következő:

Célállomány	1981	1982	1983
Tölgy	15	23	22
Bükk	5	4	4
Cser, e. kem.	13	10	9
Akác	34	32	33
Nemesnyár	8	10	10
Hazainyár	7	7	9
Fenyő	18	14	13
Összesen:	100⁰/₀	100⁰/₀	100⁰/₀

A befejezett erdősitések mennyisége 1981—1983-ig összesen 48 397 ha volt, ebből 10⁰/₀ a mag-, 32⁰/₀ a sarj- és 58⁰/₀ a mesterséges erdősités aránya. Az előző évekhez képest növekszik a sarj eredetű befejezett erdősitések aránya, a mesterséges és a természetes mageredetű befejeződések aránya pedig csökken. A befejezett erdőfelújításokban a célállományok alakulása százalékosan a következő:

Célállomány	1981	1982	1983
Tölgy	18	14	14
Bükk	3	2	2
Cser, e. kem.	9	10	8
Akác	33	36	40
Nemesnyár	7	8	7
Hazainyár	8	9	8
Fenyő	22	21	21
Összesen:	100⁰/₀	100⁰/₀	100⁰/₀

Az erdőfelújítási kötelezettség alá vont terület alakulása a vizsgált időszakban szektoronként a túloldali:

Szektor	Kötelezettség alá vont terület					
	1981		1982		1983	
	ha	%	ha	%	ha	%
Erdőgazdaság	66 473	64	68 466	62	67 901	60
Allami gazdaság	4 533	4	5 613	5	6 447	6
Mgtsz	27 780	27	31 268	29	33 315	30
Egyéb (MN, vízügy stb.)	4 755	5	4 445	4	4 421	4
Összesen:	103 541	100	109 792	100	112 084	100

A táblázatból jól látható a kötelezettség alá vont területek emelkedése elsősorban a mezőgazdasági szektor erdőgazdálkodásában.

A befejezett erdőfelújítások mennyisége a keletkező kötelezettségnek három év átlagában csak a 80%-át érte el, ami nem a legkedvezőbb.

Az utóbbi években egyre nagyobb arányban felfutó, sarjeredetű erdőfelújítások nagy mennyisége sem szolgálja a bővített újratermelés érdekeit.

A befejeződések mennyisége és minősége az erdőfelújítások megoldatlan kérdéseit mutatja. Ezek elsősorban a kézi munkaerő csökkenése, a gépesítés hiánya, a vadkárosítások és az ápolatlanság.

Bár a szankcionált erdőfelújítási hátralékok országosan összességében évről évre csökkennek a felszámolásukra tett intézkedések és erőfeszítések hatására, de egyes helyeken ez is emelkedik, ami az erdőfelújítási tevékenység nehéz, gondokkal teli helyzetére világít rá.

Erdőtelepítés

A vizsgált három évben erdőgazdálkodó szektoronként az erdőtelepítés területi és százalékos megoszlása a következő:

Szektor	1981	1982	1983	Összesen	%
	ha	ha	ha		
Erdőgazdaság	1 082	936	1 104	3 122	15
Allami gazdaság	1 258	688	721	2 667	12
Mgtsz	5 927	4 185	4 469	14 581	70
Egyéb	349	248	194	791	3
Összesen:	8 616	6 057	6 488	21 161	100

Az erdőtelepítési célcsoportos keretlehetőség csökkenő lehetőségei mellett az erdőtelepítések zöme (82%-a) a mezőgazdasági szektorban valósult meg.

Összességében a legnagyobb területű erdőtelepítések Bács-Kiskun, Pest, Szabolcs-Szatmár, Zala, Somogy, Borsod megyékben történtek.

Az erdőtelepítések célállományainak alakulását, arányait jól mutatják a tenyészeti éves első kivitelek és a befejezett erdőtelepítések fafaj szerinti %-os összehasonlításai.

Állomány — típus	1981		1982		1983	
	telben Első kivi-	Befeje- zettben	Első ki- vitelben	Befeje- zettben	Első ki- vitelben	Befeje- zettben
Tölgy	5	12	14	7	21	12
Cser. e. kem.	8	6	4	7	7	7
Akác	17	9	15	19	18	17
Nemesnyár	14	19	17	16	15	14
Hazainyár	13	13	13	13	12	12
Fenyő	43	41	37	38	27	38
Összesen:	100	100	100	100	100	100

Az erdőtelepítések nagyrészt szakszerűen, teljes talajelőkészítéssel, gépi ültetéssel hajtják végre. Ennek eredménye a kötelezettség alá vont területek jó eredményessége (79⁰/₀). A felújításoknál majd 10⁰/₀-al jobb eredményesség az erdőtelepítések kedvezőbb helyzetét mutatja.

Összefoglalva az erdőfelügyelési mérlegbeszámolókat tapasztalatait, az adatok alapján megállapítható, hogy a jelen tervidőszakban az előző tervidőszakhoz képest egyes területeken kedvezőtlen irányú szakmai folyamatok is jelentkeztek.

A mérlegbeszámolókat évről évre felhívják a figyelmet ezekre, így jól látható, hogy a fahasználat és erdőművelés területén is még sok tennivaló akad annak érdekében, hogy erdeinkben a termőhely potenciális kihasználása mellett szakmailag helyes, a bővített újratermelés céljait szolgáló gazdaságos, hosszútávú, tartamos erdőgazdálkodás valósulhasson meg.

Barátossy Gábor

Öt- vagy tízmillió?

Az elmúlt hónapok során erről folyt a vita. A hivatalos álláspont mintegy 10 millió m³-ben, más állásfoglalás viszont mintegy 5 millió m³-ben határozta meg *hazánk évi fanövedékét*. Többen rámutattak arra, hogy 8 millió m³-es fakitermelésünk mellett 2 millió m³-rel nő erdeink évi élőfakészlete.

Fontos dolog az, hogy a szakmai vezetők egységesen vallják a 10 millió m³-es fanövedéket. Szükséges, hogy ennél kisebb jelentőségű kérdésekben is legyen közös álláspontunk. Miután szakkörökben megvitattunk egy kérdést, eldöntöttük annak *jelentőségét*, és a *probléma megoldásához vezető utat*, egységesen kell ezt propagálnunk.

Nem várhatjuk *például*, hogy megoldást nyer az OEE Erdőművelési Szakosztályának ez év április 17-i 12 pontos határozatában megfogalmazott probléma. Idézek belőle: „az alapvetően torz érdekeltségi viszonyok miatt *túlszaporodott vadállomány* az erdő egyszerű újratermelését is kizárja” — Hitelet veszti e már-már tragédiát jelző megfogalmazás, amikor szakfolyóiratunkban vezető helyen jelenik meg, máskor, hogy: *elégge időszerűtlennek hat minden olyan felvetés, ... mely az erdőgazdálkodás és a vadgazdálkodás egy kézbe ... adását javasolja*. A vadászatot sportnak, hovatovább tömegsportnak kell tekinteni. Igaz ugyan, hogy a vadeltartó képességnek megfelelő számú nagyvad esetén e tevékenység sport jellege fokozódna. Ebben az esetben az az egy-két „húsvadász vagy státusz vadász” gyakrabban menne haza a „vadászatról” üres tarisznyával. Most már azt kell eldönteni, hogy erdőfelújításaink sikere múlhat-e azon, hogy ez a pár „vadász” zsákmánnyal térjen rendszeresen meg erdeinkből, vagy pedig fokozzuk e tevékenység sport jellegét

azzal, hogy a kívánt szintre csökkentjük a nagyvad létszámot. Abban az esetben, ha döntöttünk a kérdésben, minden fórumon azonosan kell állást foglalni. Egyébként a kérdésben segítséget adó szerv aszerint adhat választ, hogy melyik vélemény jut el hozzá, vagy egyéni érdekek milyen irányba befolyásolják döntését.

Hallunk, olvasunk a *savas esőkről, tapasztaljuk a tölgy pusztulását*. Sokan ítélik meg úgy a kérdést világszerte, hogy a talaj pH-értékének csökkenése a mikro, illetve makro szervezetek fejlődése szempontjából napjainkban oly gyorsan következett be, hogy azt legyengüléssel, illetve csak pusztulással tudják követni. A legyengült tölgyállomány, aztán egy másodlagos károsító gradációjára nem növedékesekkel reagál mint korábban, hanem elpusztul. Mások saját szakterületük szerint hol ezt, hol azt jelölik meg a tölgypusztulás okaként. Természetesen ezzel lehetetlenné téve az egységes álláspont kialakítását, a kivezető út megfogalmazását. Márpedig ezt is nekünk kellene eldönteni, akik együtt élünk az erdővel. Nem szabad arra várni, hogy biológusok, gombászok, vagy mondjuk agrármérnökök készítsék el az összegzést.

Lehet vita, már csak az információ tömeg miatt is az egyetemi katedrán, az Erdészeti Hivatal vagy az ERTI vezető posztján levő szakemberek, illetve a termelésben dolgozó kollégák között. Haladéktalanul *közös álláspontra* kell azonban jutni pl. az alábbiakban:

- Csökkent-e az utóbbi évek során a kitermelt fák átmérője?
- Vannak-e problémáink az éves favágatási tervek összeállításakor, amikor a bázis év értékét kellene besorolni?
- Eltolódik-e a besorolás a gyéritések irányába?
- Igaz-e, hogy túlgyéritéseket végzünk? Mi lesz ennek a következménye?
- Ha igaz, mi a kivezető út ebből?
- Romlik-e az erdőgazdaságok munkaerő-ellátása? Nő-e a koruk, romlik-e a szakképzettségi szintjük? Ha igen, szükséges-e ennek a tendenciának megállapítása? Mi ennek az útja-módja?
- Elmaradtunk-e műszaki fejlesztésben mondjuk a mezőgazdaságunktól? Ha igen, miért maradtunk el? Baj-e, hogy elmaradtunk? Mit kell tenni, hogy ezt felszámoljuk?
- Van-e az erdőgazdaságok igényét kielégítő szakmunkás képzés, motorfűrészkezelő pl. (és nem univerzális gépész), erdőművelést vállaló szakmunkás stb. Ha nincs ilyen, mit kell tenni, hogy legyen?
- Hozzáférhető-e a 10 millió m³ növendék? Megfelelő-e a feltárásunk?
- A tölgypusztulás milyen hatással van az évi növendékre? Az évi 10 milliós növedék milyen átmérő csoportokban jelentkezik? Van-e a megtermelt fa fogadását biztosító háttér ipar?
- Jó-e a művelési egységes egységár rendszer? Nem lenne-e szükség a hegyvidéki területeknél eltérő egységárra?
- Tájékozott-e a nagyközönség arról, hogy az általunk kitermelt fa értékén kívül, milyen jelentősége van az erdő üdülési és védelmi funkciójának? És ha nem tájékozott kellőképpen, akkor kell-e? Ha kell, akkor kinek, mikor, hol, miképp kell erről tájékoztatnia?

Optimista vagyok. Meggyőződésem, hogy a feltett kérdésekre és a szakmánkba vágó fel nem tett kérdésekre is valamennyien tudjuk a választ. Megvan szakmánkban az az erő, mely egyé-kovácsolva fogalmazza meg ezeket. Ha pedig egységesen kiállunk egy-egy kérdés megoldását sürgetve, akkor a megoldáshoz is közelebb juthatunk.

Virágh János

ERDÉSZETI BALESETI OKKUTATÁS

GERZSENYI KATALIN,
DR. SZÁSZ TIBOR

A baleseti okkutatás ismertetett módszere alkalmas a balesetek valódi okainak feltárására. A módszerrel meghatározható a munkavédelmileg is szakszerű, az összes termelési tényezőt figyelembevevő, és a jelenlegi gyakorlatban alkalmazott technológia közötti különbség.

Magyarországon az erdő- és fafeldolgozó gazdaságokban előforduló balesetek alig csökkenő magas számának és sok esetben súlyos következményének hatására az Erdészeti Tudományos Intézetben 1972-től kutatást indítottunk a balesetveszélyes munkahelyek és munkaeszközök meghatározására. Ennek a kutatásnak a keretében három év baleseti jegyzőkönyveinek feldolgozására került sor, mely igen sok törvényszerűséget tárt fel, s a balesetek körülményeire vonatkozóan számos tényezőről szolgáltatott megbízható adatokat (pl. baleset helye, időpontja, sérülés helye, táppénzes napok száma, a sérülést okozó eszköz, tárgy stb.). Nem lehetett azonban objektívnek tekinteni a szemtanúk vagy a balesetet szenvedett dolgozó jegyzőkönyvbe diktált tanúvallomását a bekövetkezett baleset okáról.

A baleseti jegyzőkönyvekből tehát nem kaptunk választ a legfontosabb kérdésre, hogy „mi volt a baleset valódi oka?”. Pedig csak a baleseti okok ismeretében határozhatók meg azok a feltételek, technológiai hibák, a szubjektum pillanatnyi állapota stb., amelyek valójában a balesethez vezetnek. A termelési folyamatból ezeket a baleseti veszélyhelyzeteket kell kiiktatni.

Ezen baleseti veszélyhelyzetek feltárására alkalmas módszernek kínálkozott a lengyel erdészeti kutató intézet munkavédelmi osztályán *Maria Kanecka* által kidolgozott néma keskenyfilmes metodika. A módszer lényege: a termelési folyamatban az ember, a munka tárgya és a munkaeszköz között létrejövő kritikus érintkezések feltárása a keskenyfilmre vett munkaműveletek mozzanatonkénti elemzésével, majd az észlelt kritikus érintkezések, azaz a baleseti veszélyhelyzeteknek kiküszöbölésére a teendők kidolgozása.

A lengyel módszert alapnak elfogadtuk, de szükségesnek tartottuk továbbfejleszteni mind tartalmilag, mind technikailag.

A termelési folyamatban az előbbi három elemen kívül a környezet is hat, amelyben a dolgozó a tevékenységét végzi, így negyedik elemként a környezetet is megfigyelés tárgyává tettük. A néma keskenyfilmen kívül, a környezetet teljes komplexitásában jellemző zajhatások rögzítését is lehetővé tevő videomagnetofonos módszert is alkalmaztuk. A vizsgálat menete a következő: 1. 50—100-szoros ismétlésben képmagnetofon- és filmfelvételeket készítünk a vizsgált munkaműveletben végzett munkáról, különböző időjárási és terepviszonyok között, több erdőgazdaságban.

1. táblázat

Részművelet megnevezése		1. Hajkésztés a b/ törzsen	2. Átállítás a döntővágáshoz	3. Döntővágás a b/ törzsen	4. A fa dőlése közben eltávolítás a fától
munka tárgya, /a fa/ helyzeteinek		áll. A hajk ékének kiöntése után belkorhadás látható	áll	áll	ledől
ember		motorfűrész: hajkalapot, hajkettőt fűrészrel, hajkéket fejszével kiüt.	a hajk felől megkerüli a fát	motorfűrész: döntővágást készít. Ezt szuróvágásból indítja.	fűrészelt bal-kézben tartva, 6 lépést részút eltávolodik a fától.
munkaeszköz	tevékenységek	megnevezése			
		motorfűrész	motor jár, lánc áll. A munkás bal kezében viszi. A vezetőlemez a térd előtt van.	motor, lánc jár. Szuróvágásból indítva fűrész.	motor jár, lánc áll.
		ékek	u.a.	u.a.	u.a.
		faemelő	u.a.	u.a.	u.a.
fejsze	hajkékkel kiüt	földön fekszik	u.a.	u.a.	
környezet jellemzőinek		aljnövényzet nincs; nudum; kötött talajú, 16 %-os lejtésű terep; zavaró időjárási hatás nincs; a biztonsági zónában csak a munkát végző tartózkodik			
az embernek várható káros hatások elhárító képessége	emberrel	-	-	-	-
	munka tárgyával	igen	igen	igen	igen
	munka eszközzel	igen	igen	igen	igen
	környezettel	-	igen	-	igen
az ember esetleges sérülése		kézen, lábán arcon	tészen, halálos	kézen, lábán arcon, halálos	u.a.
az ember esetleges balesetstípusai	oka	nem visel arcvédőt, munkavédelmi nadrágot és cipőt	u.a. Hajkolás felől kerül meg a fát, a vezetőlemezt a térd előtt tartja	u.a. Döntés előtt a két fát nem választja szét.	u.a. Nem figyeli a fa tövét és koronáját.
	egyéb	döntés előtt nem vizsgálta meg a fa eu. állapotát	figyelman kívül hagyja a fa eu. állapotát	-	-
	megelőzés	munkafegyelem javítás, felszerelés technológia korszerűsítés	u.a.	munkafegyelem javítás, felszerelés korszerűsítés	u.a.

2. A munkaműveleteket mozzanatokra bontjuk. A munkamozzanatokban nyomon követjük a termelési folyamat négy eleme változását: az ember tevékenységét, a munkaeszköz mozgását, a munka tárgya állapotát és a környezet helyzetét.
3. Feltárjuk a munkások szempontjából kritikus (balesetveszélyes) helyzeteket.
4. Meghatározzuk a kialakult balesetveszélyes helyzet okát.
5. A kialakult balesetveszélyes helyzet megelőzésére kidolgozzuk a foganatosítandó intézkedéseket.
6. Valamennyi munkamozzanatban megállapítjuk, hogy a munkás(ok)nak a termelési folyamat mely elemeivel van olyan kapcsolata, amelyből esetlegesen baleseti veszélyhelyzet alakulhat ki.

7. Az előbbieket ismeretében felvázoljuk, hogy az adott munkamozzanatban esetlegesen bekövetkező baleset következményeként milyen sérülést szenvedhet a dolgozó. Ennek meghatározását azért is tartottuk szükségesnek, mert az esetleges balesetek súlyosságának meghatározásával a munkamozzanatok baleseti veszélyességére jobban ráirányítható a figyelem.

A felvázolt eljáráson kívül az erdészeti fizikai dolgozók véleményének kérdőíves feltárását is végezzük, és pedig a baleseti veszélyhelyzetek és a ténylegesen bekövetkezett balesetek arányáról, a megtörtént balesetek körülményeiről, a védősisak gyakorlati hasznáról stb. informálódunk.

Az ismertetett módszerrel tártuk fel 1976—80. évek között a baleseti okokat, és dolgoztuk ki a szükséges intézkedéseket a fadóntásban, a gallyazásban, a választékra darabolásban, a közelítésben, a rakodásban, a készletezésben és az elsődleges faipari fűrészkes munkákban. 1981-től kezdtük a fatermesztés különböző munkaműveleteinek az elemzését.

Az alkalmazott módszert egyetlen példán, egy ikerfa döntésének első néhány mozzanatán mutatjuk be. Ennek során ismertetjük a baleseti okok fel-tására szerkesztett munkalapot is (1. táblázat).

Következtetések

Az eddigi kutatás eredményeként feltárt baleseti okok és a kiküszöbölésükre kidolgozott javaslatok a következők:

- A legtöbb baleseti veszélyhelyzet a meglevő technológiai és biztonsági előírások sokszor durva megszegéséből adódik. Ezek betartásáról a munkahelyi vezetőknek fokozott ellenőrzéssel kell gondoskodni, és a munkásokban ki kell alakítani a megfelelő felelősségtudatot.
- A veszélyhelyzetek kisebb hányada a szakmai tudás hiányosságaira vezethető vissza. Ez a szak- és betanított munkásképzés színvonalának emelését sürgeti. Törekedni kell a gyakorlati munka készségi szinten történő elsajátítására.
- Néhány feltárt baleseti veszélyhelyzet a technológiai leírás pontatlansága miatt következik be. Megelőzésére a technológiát korszerűsítjük.
- A dolgozók esetenként nem kellő figyelemmel hajtják végre a feladatot. Ezt kiváltja a saját képességeik túlbecsülése és a teljesítmény fokozására való törekvés. Megelőzés: koncentrációképes, a feladatok teljesítésére alkalmas dolgozók kiválasztása, a munkafegyelmének fokozása, anyagi érdekesség megteremtése a balesetmentes munkavégzésben.
- Több esetben jött létre baleseti veszélyhelyzet a munkaeszközök, a munka- és védőfelszerelések hiányosságai miatt. Megelőzés: a munkaeszközök, a munka- és védőfelszerelések továbbfejlesztése, ezek alkalmazására a dolgozók érdekeltségének kialakítása.
- Nem egy esetben a baleseti veszélyhelyzet a vágástér térbeli rendjének hiányosságaira vezethető vissza. Megelőzés: megfelelő vágásszervezési tervek készítése, a vágásterületen térbeli rend kialakítása.
- Többször tapasztalható a munkavédelmi és balesetelhárítási oktatás formalitása. Megelőzés: javasoljuk az oktatott munkacsapat tevékenységéről készült videofelvétel közös elemzését a munkacsapat tagjaival.

Reméljük, hogy a szembenézés a tényekkel segíti a munkavezető erdészeket az irányítás szintjének javításában és az erdészeti fizikai dolgozókat a fegyelmesebb, nagyobb figyelmet kívánó munkavégzésben.

A béren kívüli—szociális—ráfordításokról

A szociális-jóléti, munkavégzéssel, a munkavédelemmel és a környezetvédelemmel kapcsolatosan az egy foglalkoztatottra jutó ráfordításokat, vagy ahogy a mindennapi szóhasználatban és gondolkodásban a — béren kívüli szociális juttatásokat —, valamint a ráfordításoknak a bérhez viszonyított arányát mutatjuk be azzal, hogy érzékeltessük az egyes szociális ellátásfajtákra eső ráfordítások nagyságát. Az adatok a szociális tervezésbe bevont ellátásfajtákra és a MÉM Erdészeti és Faipari Hivatal felügyelete alá tartozó vállalatokra vonatkoznak.

A vállalati szociális tevékenység forrásai

A vállalati szociális tevékenység anyagi eszközei több vállalati forrásból tevődnek össze. A szociális ellátás pénzügyi forrásai az alábbiak:

- fejlesztési alap,
- jóléti-kulturális alap,
- részesedési alap,
- termelési költség,
- egyéb forrás (társadalmi munkából képzett lakásépítési alap).

Az említett források a munkabéren kívüli szociális ráfordítások forrásai, amelyekből a munkaviszonyban álló dolgozók részesülnek. A munkabér mellett közvetve vagy közvetlenül befolyásolják a munkaerő-gazdálkodást. A források felhasználását központi és vállalati szintű előírások szabályozzák.

A szociális ráfordítások főbb csoportosítása

A béren kívüli szociális ráfordítások egyik csoportja a „klasszikus” vállalati szociális, jóléti tevékenységet öleli fel, a dolgozók szociális helyzetével, a munkahelyi életforma igényeivel függ össze. Ezek a ráfordítások nem tekinthetők a munkavégzés feltételeinek, nem számolhatók el költségként. Ezekre a célokra elsősorban a jóléti-kulturális alap szolgál anyagi fedezetül.

A szociális ráfordítások másik csoportjába a munkavégzés, foglalkoztatás feltételei tartoznak és lényegében az ún. munkásellátási tevékenységet ölelik fel, így a ráfordításokat a vállalatok termelési költségként számolják el.

A szociális-jóléti, munkavégzéssel kapcsolatos ellátási, munkavédelmi, környezetvédelmi tevékenység 1983. évi összefoglaló adatait az 1. táblázat tartalmazza.

Összefoglalás, következtetés

A vállalatok által nyújtott szociális és jóléti ellátások kiegészítik a dolgozók jövedelmét és ugyanakkor munkaerőgazdálkodási és ösztönzési célokat is szolgálnak. A kollektív célú ellátások körének egy foglalkoztatottra eső ráfordításainak értéke 1879 Ft/fő, a bérnek 3,6⁰/₀-a. Az üzemi étkeztetés, az üdültetés tipikusan vállalati juttatás. Nagyságuk a munkajövedelemhez viszonyítva együttesen 2,4⁰/₀. E vállalati juttatások ösztönzőként is funkcionálnak. A jóléti és kulturális juttatások tekintetében színvonalbeli különbségek vannak a vállalatok között. A juttatási színvonal különbségek az R-alap igénybeviteléből adódnak. A magasabb bérszínvonal — általában — magasabb szociális juttatással is párosul.

1. táblázat

Megnevezés /szoc.ellátásfajták/	F alpb.	Jóléti- alpb.	R. alpb.	Term. ktg. ból	Egyéb forrás- ból	Összes ráfördi- tás	Összes ráfordítás aránya a bérhez	F alap nélk. bérhánvad
egy foglalkoztatottra eső ráfordítás Ft/fő								
<u>Szociális - jóléti ellátás</u>								
Üzemeltetés	4	689	-	241	16	950	1,8	
Gyermekintézmények	46	90			2	137	0,3	
Üdültetés	21	274	20		3	318	0,6	
Segélyezés		139	1			140	0,3	
Szociális		95	2	35	11	143	0,3	
Kulturális		103				103	0,2	
Sport		970			1	71	0,1	
Ifjúsággpól.célok		14	2			16	0,03	
Összesen:	71	1474	25	276	33	1879	3,6	3,4
<u>Munkavégzéssel kapcsolatos ellátás</u>								
Tanulmányi ösztöndíj			35	2		37	0,06	
Munkásszállás	10			117		127	0,2	
Dolgozók szállítása	405			4570		4975	9,5	
Munkaruha-egyenruha				974	7	981	1,9	
Oktatás-képzés				356		356	0,7	
Üzemegészségügy	284	1		629		914	1,7	
Lakásépítés, támogatás	692		5	256	88	1041	1,9	
Összesen:	1391	1	40	6904	95	8431	16,1	13,4
Munkavédelem:	3067		3	2856		5926	11,2	5,4
Környezetvédelem:	203		3	400	10	616	1,2	0,8
MINDÖSSZESEN:	4732	1475	71	10436	138	16852	32,1	23,0

Munkavégzéssel kapcsolatos ellátási tevékenység az ún. munkáellátás egy foglalkoztatottra eső ráfordítás 8431 Ft/fő, a bérhez viszonyított aránya 16,1%. E csoportból ki kell emelni a lakásépítést, mint speciális tényezőt. Erre a vállalatok — a bér százalékában kifejezve — közel 2⁰/₀-ot fordítottak a 16,1⁰/₀-ból 1983-ban. Figyelemre méltó tétel. A munkásszállás, a dolgozók szállítása, az üzemegészségügy, az oktatás *Hajdú Tibor* szerint „nem minősíthető egyértelműen szociális juttatásnak, inkább egy ún. vállalati jóléti infrastruktúra elemeinek, amelyek a termelő tevékenység fontos feltételeit jelentik. Az e ráfordításokkal való takarékos, racionális gazdálkodás a népgazdaság fő folyamatai szempontjából sok tekintetben kívánatos”. (Munkaügyi Szemle, 1984. 1—2. szám)

A vállalati szociális tevékenységkör kiemelt területe a munkavédelem, a környezetvédelem. Az egy foglalkoztatottra jutó ráfordítás 6542 Ft/fő, a bér 12,4⁰/₀-a. A rossz munkakörülményeket (a nehéz fizikai munka, a munkahelyi fizikai környezet, ill. ártalmak stb.) alig lehet bérrel ellensúlyozni. A rendezett munkakörülmények viszont fontos tényezői a termelésnek, a munkahelyi közérzetnek. A munkakörülmények javítása, fejlesztése, a termelés, a technikai, technológiai folyamat szerves része, nem lehet vita vagy éppen alkudozás tárgya.

2. táblázat

Megnevezés	Megoszlás		Az össz.ráförd. egy foglalkoztatottra jutó összege	
	%	Ft/fő	%	Ft/fő
- Szociális, jóléti-kulturális ráfordítások	11,1	1879	3,6	
- Munkavégzéssel kapcsolatos ráfordítások	50,0	8431	16,1	
Munkahelyi szociális el- látás	61,1	10310	19,7	
- Munkavédelmi ráfordítások	35,2	5926	11,2	
- Környezetvédelmi ráford.	3,7	616	1,2	
Összesen:	100,0	16852	32,1	

A 2. táblázat a vállalatok szociális, munkasellátási, munkavédelmi és környezetvédelmi ráfordításainak 1983. évi főbb mutatóit tartalmazza. A táblázatból kitűnik, hogy az élömunka felhasználásával kapcsolatos béren kívüli vállalati ráfordítások több mint 61⁰/₀-a a vállalati, ill. a munkahelyi szociális ellátással kapcsolatosak. Az egy foglalkoztatottra jutó összege 10 310 Ft. Ez a mutató 1980-ban 8686 Ft/fő volt. A vállalati szociális ellátás fejlődése szembevetődő, az elmúlt három esztendőben átlagosan meghaladta az évi 6,0⁰/₀-ot.

Dr. Csötönyi József

Egyes gombák védik a fákat a savas esőtől — vélik a holland növénypatológusok a wageningeni agrártudományi egyetemen. A *dr. Willy Smits* által vezetett kutatócsoport szerint bizonyos, a fák gyökerein tenyésző gombafajok olyan szokatlan képességgel rendelkeznek, amellyel megvédik a fákat a savas eső káros hatásától és a talaj magas fémtartalmából származó károktól.

Azt találták, hogy a gombák többletvízzel, hormonokkal és vitaminokkal látják el a fákat, mialatt védőhálózattal burkolják be a gomba-filamentumok a növény gyökérzetét. Vizsgálataik során azt tapasztalták, hogy egyes fák, szövetkezve a mycorrhiza gombákkal, túlélnek a savas esők és a magas fémtartalom károsításait, míg azok, amelyeknek a gyökereiről a gombák hiányoznak, kipusztultak. Ezzel magyarázható, hogy a savas esőkkel sújtott területeken egyes fák megmaradnak, mások, akár csak 1—2 m-rel odébb is, károsodnak.

Habár a savas esők, valamint az ipari szennyezés fő okainak megvitatása kétségtelenül a politikusok feladata marad, Smits kijelentette, hogy az erdész szakembereknek nem kell éppen mozdulatlanul várni és eltűnni a következményeket, „mivel valamit már lehet tenni a fiatal fák túlélésének elősegítésére”. „A magról nevelt fiatal csemetéknek (magoncoknak) a megfelelő gombákkal történő beoltásával, azok olyan védetté tehetők, hogy a szélsőségesen előnytelen feltételeket is kibírják.”

Azok a fák húznak valószínűen hasznot a beoltásból, amelyekre a savas eső a legnagyobb hatást gyakorolja: jegenyefenyő, duglászfenyő, erdefenyő, feketefenyő, lucfenyő, szürkefenyő, bükk, kisebb mértékben a nyírfa, tölgyek és a ciprus. A nyárfák bizonyos fajtáira feltehetően szintén hasznos a beoltás.

Eddig kb. 20 olyan gombafajt izoláltak, amelyek hatásosak a savas eső káros hatásának leküzdéséhez Hollandia csaknem valamennyi fafaja esetében. Jelentkeztek azonban előre nem látott problémák is. Azt tapasztalták, hogy a hasznos mycorrhiza gombák háttérbe szorulhatnak „a különböző parazita gombafajok ezreivel szemben”. Dr. Smits szerint „ha a fának megvan a számára hasznos mycorrhiza gombája, akkor a fa kellőképpen védett a patogén és a parazita gombák ellen”. Ha azonban a mycorrhiza gombák legyengülnek következtében, hogy képtelenek alkalmazkodni a helyi viszonyokhoz, előfordulhat, hogy a parazita gombafaj kiszorítja a hasznos mycorrhizát, s ha ez történik, a parazita gombafaj még nagyobb ellenségnek bizonyulhat, mint a savas eső.

(The Times, Science report, 1984. IV. 12. Ref.: Gerzsenyi K.)

A lapban megjelent tanulmányok szerzői: *dr. Ágfalvi Imre* ny. erdőrendezési felügyelő, Szombathely; *dr. Bálint Boglánka* pszichológus, MTF, Budapest; *Barátossy Gábor* főmunkatárs, MÉM, Budapest; *Beliczay István* erdészvezető, Kelebia; *dr. Csontos Gyula* a MÉM ERSZ főigazgatója, Budapest; *Gerzsenyi Katalin* tud. főmunkatárs, ERTI, Budapest; *Hofstetter József* faipari mérnökhallgató, Sopron; *Jereb Katalin, dr. Keszthelyiné* tud. munkatárs, ERTI, Budapest; *Kádár (Vladár) József* erdőmérnök hallgató, Sopron; *dr. Járasi Lőrinc* igazgatóh. Ef. Miskolc; *Kardos Rezső* ny. erdőfelügyelőségi osztályvezető, Szolnok; *Keresztesi Béla* akadémikus, az ERTI főigazgatója, Budapest; *dr. Szász Tibor* ny. tud. főosztályvezető, Budapest; *Virágh János* osztályvezető h. ERSZ, Budapest.

ERDÉSZKERÜLET-VEZETŐK TELJESÍTMÉNYBÉREZÉSE

BELICZAY ISTVÁN

A Kiskunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság erdészeteinél már több éve figyelembe veszik a munkahelyi vezetők teljesítményét a mozgóbér juttatásoknál. A teljesítmény értékelése erdészetenként más-más módszerrel történik, mindenhol az adott körülményekhez és személyi feltételekhez alkalmazva.

A Kelebiai Erdészetnél alkalmazott pontozásos összehasonlító módszer sok-sok változtatáson ment keresztül, míg a jelenlegi formájához eljutott. Megvitatásra közli a szerkesztőség.

A pontozásos rendszer jobb megismerése érdekében áttekintést adok a kerületek nagyságáról, a főbb munkaműveletek technológiájáról, a termeléshez rendelkezésre álló technikáról. Területi megoszlás szerint hat kerület 525—789 ha nagyságú, Kisszállás—Balotaszállás tömb 1520 ha, Sáskalapos—Zsíroskút 1252 ha, Kunbaja 221 ha, csemetekert 22 ha, összesen 6764 ha.

Az erdőfelújításban — a sarjaztatástól eltekintve — a talajelőkészítés — tuskókiemelés, tuskóletolás után — mélyforgatással történik. Kisebb területen a *Danszky*-féle mélylazítót alkalmazzuk. Az erdősítések kivitelezésénél az *ERTI*-féle ültetőgépet használjuk. A véghasználati fakitermelés motorfűrészszel — munkapadon végzett feldolgozással — történik. Az anyag munkapadra történő vonszolását *MTZ* erőgép végzi hidraulikus markolófejjel. Nevelővágásokban az anyag részben tömellett, illetve közelítő utakon kerül feldolgozásra. A közelítést — a vonszolás mellett — traktor vontatta *ERTI* közelítő kerékpár segíti. A személyszállítást általában négy gépkocsi végzi, ebből három *Kiskunsági triqádkocsi*. A faanyag szállítását darus erőgépek végzik. A kérgezés *VK-16* kérgezógéppel történik, részben a kerületekben, de zömme a MÁV rakodó közelében — 300—400 méterre levő — kiségitő rakodón. A kérgezést külön munkacsapat végzi az erdészet területén.

A faanyag továbbítása — kb. kétharmadban — a kelebiai MÁV-állomásról történik. A vagonrakodáshoz egy *T-174/2* forgó rakodógép áll rendelkezésre. A rönktéri anyagmozgatást, valamint a kiségitő rakodóról történő közelítést általában egy *MTZ* erőgép végzi, 2000-es *KCR* rakodógéppel felszerelve. A beszállított faanyag jelentős részét közvetlenül a járművekről rakják vagonba. A MÁV rakodóról évente mintegy 15—20 ezer köbméter faanyag kerül továbbításra. Magasrakodó nem áll az erdészet rendelkezésére.

A fűrészüzemben kb. 30 fő dolgozik két műszakban. Évenként mintegy ötezer köbméter faanyagot dolgoznak fel. A feldolgozott faanyag zömében akác. A késztermék választékának összetétele fűrészelt oszlop és szőlőkaró, közel azonos arányban. Ezen túlmenően még nevelőkarót kisebb mennyiségben, valamint egyéb választékot termelünk. A vastagabb faanyag feldolgozásra történő előkészítését egy fekvő szalagfűrész végzi. A további feldolgozás szalagfűrészekkel történik. Az alapanyagot és a készterméket csillekocsik segítségével kézzel mozgatják. A késztermék egy részét exportáljuk.

Az erdészet tíz környékbeli termelőszövetkezet erdeinek szakirányítását is ellátja egy kerületvezető erdész segítségével. Ezen túlmenően ugyanez a személy végzi a kerületvezető teendőket mintegy 221 ha nagyságú szórvány erdőterületen is.

Az értékelés pontszámai

A közvetlen munkahelyi vezetők teljesítményének összehasonlító értékelése havonta a munkanaplón szereplő mennyiségi adatok alapján történik. A teljesítmény ellenőrzése később is lehetséges a munkanaplók alapján. Többlet adminisztrációt a kiértékelés nem ró az érintett személyekre, csak egy kis rendszerezést és odafigyelést. Az erdészetnél tárolt kiértékelő lapon a bejegyzést a kerületvezetők, az ellenőrzést az illetékes műszaki vezetők végzik.

Az értékelés alapja tulajdonképpen a mezőgazdaságban használatos normál holdra történő munkaműveleti lebontáshoz hasonló. A teljesítmények mennyiségi kifejezése, mérése egységesített pontszámmal történik. A teljesítmény mérése egymáshoz való viszonyítást jelent az erdészet területén belül. Az értékelés alapjául szolgáló mennyiségi egység úgy került meghatározásra, hogy naponta kb. 4—5 fő fizikai dolgozó tud kitermelni egy pontszámot az adott vizsgált munkaműveletben végzett munkáról, különböző időjárási és terep-technikával. A pontszámokat a kiértékelő táblázat mutatja.

Az értékelés

A véghasználatnál a kitermelt mennyiség mellett a kitermelt terület nagyságának figyelembevételére is szükségessé vált. A gyengébb állományokban ugyanazon köbméter kitermeléséhez több munka szükséges, mint egy erős állományban. A nevelővágásokban kitermelt fatömeg és a hozzákapcsolódó terület értékelése arányaiban szükségszerűen kedvezőbb — főleg a tisztításoknál —, mint a véghasználatnál.

A talajelőkészítéseket $T-100$ láncalpas erőgépek végzik. A talajelőkészítésben átlagosnál jobb a pontszerzési lehetőség. A sarjaztatás érdekében végzett gyökérszaggatást is értékeljük.

Az első kivitelű erdősítések pontokban mért értékelése is kedvező. A pótlások ráfordított munkamennyiség arányában mért értékelése kedvezőtlen. Ez a megoldás azért vált szükségessé, hogy sarkalva legyenek az erdészek a minél sikeresebb első kivitelek létesítésére. A pótlás kézzel történik, s emiatt jelentős az élömunkaerő-ráfordítás. A pótlásoknál a redukált területet kell venni. A sorközápolás MTZ traktor után kapcsolt tárcsával történik. Kézi ápolás már csak elvétve fordul elő az első kivitelű erdősítésben. A vegyszeres ápolás nagyobb odafigyelést igényel mint a tárcsázás. A munkanaplózott napokat is értékeljük. A kerülethez tartozó dolgozókról — illetményfa, munkaruha, védőruha stb. — az illetékes kerületvezető erdész gondoskodik még akkor is, ha azok más kerületbe vannak átrendelve.

A mozgóbér számítása

A pontszám függvényében történő mozgóbér kifizetése történhet havonta, vagy negyedévenként. A mozgóbér éves kerete a pénzügyi terv melléklete.

A mozgóbér keret felhasználásának kiszámítása egységpontra vetítve — a kelebíai erdészetnél — a következők szerint történik. Ha pl. az erdészet 70 ezer forint mozgóbért kap a 14 fő munkahelyi vezető részére, úgy ez az összeg osztva a kerületvezető személyek számával adja az egy fő részére egész

évben felhasználható mozgóbért, ami ez esetben ötezer forint. Mivel a csemetekert vezetője, a kerületvezető vadász és a gépüzem vezetője nem építhető bele a már ismertetett pontozásos rendszerbe, így a rájuk eső összeget levonjuk a mozgóbér keretösszegéből. Az itt említett három személy külön-külön kap feladatot egész évre az öt-ötezer forint mozgóbérre. Ha a kitűzött feladatot valaki nem teljesíti, a fennmaradó összeg áttevődik a többi kerületvezető mozgóbéréhez.

A keretösszezből megmaradó 55 ezer forintból az elért teljesítmények arányában részesül a 11 fő kerületvezető. A kerületösszeget negyedévre szükséges lebontani. Negyedévenként — az előbbieken alapján — a 11 fő részére 13.750 Ft fizethető ki. Így az év végére is marad mozgóbér, függetlenül az év közben kiugró teljesítményektől. A havonta elért pontszámból személyenként 30 pontot vonunk le, feltételezve, hogy ez a kitermelt 30 pont fedezi a kerületvezető fizetését. A 30 pont fölött visszamaradó pontszámokat összegezzük, s ezzel osztjuk a 13 750,— Ft $\frac{1}{3}$ -ad részét, mert havi lebontásra ennyi jut. Tételezzük föl, hogy a 11 fő kerületvezető összesen 413 pontot ért el az adott hónapban. Ebből levonunk $11 \times 30 = 330$ pontot, marad 83 pont. Ezzel kell osztani az egy hónapra eső mozgóbér összegét, a 4583 forintot. Az egy pontra eső mozgóbér összege kerekítve 55,— Ft. Ezt szorozzuk az egyes személyeknél a levonásból visszamaradt pontok számával és megkapjuk a kifizethető mozgóbért.

Azok a személyek, akik az adott hónapban még a harminc pontszámot sem érik el, a hiányzó pontszámukat átviszik a következő hónapra, s ott számításba kell venni. Ha valaki az előző hónapban csak 25 pontot ért el, úgy a következő hónapra 35 pont szükséges fizetésének kitermeléséhez. Amennyiben az itt említett személy 43 pontot ér el, úgy a tárgy hónapban csak nyolc pont után illeti meg mozgóbér. A kiszámított összegeket célszerű 50,—, vagy 100,— Ft-ra kerekíteni. Előfordul az is, hogy valaki egész évben nem termeli ki a fizetését. Az ilyen személy mozgóbért nem kaphat. A Kelebiai Erdészeti Jelenleg a kulcsfontosságú munkák végzéséhez — a rendelkezésre álló keretösszezből — havonta egy bizonyos összeget előre kiemel külön dotálásra. Az a kerületvezető, aki egy hónap alatt 400 m^3 faanyagot kitermel, vagy ettől többet, minden köbméter után 1,— Ft mozgóbért kaphat, ha egyéb kizáró ok, vagy csökkentő tényező nincsen. Az így premizált munka a pontozásnál már nem vehető figyelembe.

Elgondolás a korszerűsítésre

„Az egyenlő munkáért egyenlő bér” érvényesülésének elvét figyelembe véve, a következő bérezés látszik célravezetőnek.

A táblázatban ki kell gyűjteni, hogy mennyi az erdészeti egész éves tervfeladata és ezt pontszámmal is ki kell fejezni. Az így kapott pontszámmal osztani kell a kerületvezetők összes bérét. Célszerűbb volna a tárgyévvel vonatkozó munkabér osztandóként való felhasználása, de az év elején ez még nem ismert. Az így kapott, egy pontra eső munkabér feltehetően 100,— Ft, vagy ahhoz közel áll, a helyi feladatok és munkabérviszony függvényében. A havi teljesítmények értékelésénél annak a munkahelyi vezetőnek, akinek 5 ezer Ft/hó a bére, ötven pontot kell munkabéréért kitermelnie. Akinek viszont csak 3 ezer forint a havi bére, annak 30 pontot kell a fizetéséért teljesítenie. Amennyiben ennél — a 30 pontnál, előző esetben 50 pontnál — többet teljesít, úgy afölött a pontszámok arányában kapja meg a mozgóbért.

Tapasztalatok

- Rendkívül nagy az eltérés az egyes egységvezetők teljesítménye között azonos mennyiségű munkavégzés lehetőségének megteremtése mellett is.
- A legmagasabb pontszámot elért személy többszörösét termeli a legkisebb teljesítményű kerületvezetőhöz viszonyítva.
- Van, aki több éven keresztül nem termeli ki — a nem éppen magas — egy évi fizetését.
- A besorolás szerinti fizetés és a kerületvezető által nyújtott teljesítmény aránya között jelentős eltérések mutatkoznak.
- A kerületvezető által megteremtett személyi feltételekhez az erdésznek meg kell adni a technikai eszközöket.
- Egy fő rátermelt kerületvezető erdész 20—25 fő munkást tud irányítani, műveztetni a fentiekben említett megfelelő technikai felszereltség mellett.
- Az 1500 ha-os nagyságú hagyományos erdészkerület a leírt viszonyok között nem nagy. A gépesítés korszerűsítésével a 2000 ha-os kerületet is el tudja irányítani egy fő kerületvezető erdész, ha az összefüggő terület. Ilyen esetben az elvégzendő munkákat évenként csoportosítani kell a kerület egy bizonyos területére.
- A kerületvezető erdészt technikai, vagy egyéb anyagi eszközzel segíteni kell a munkájának ellátása érdekében a területileg megnövelt kerületben.
- A megnövelt kerületekben — tömbökben — csak jól képzett, lelkiismeretes, rátermelt és a szakmát szerető személyek tudják ellátni a feladatokat.
- A szakterületre történő beiskolázásnál, valamint az erdész szakemberképzés folyamán a tananyagismereten túlmenően célszerű volna az erdész hivatásnak is nagyobb hangsúlyt adni.
- A középkáder szakemberképzés területén *sürgősen* pótolni kell a korábbi évek sajnálatos hiányosságait.
- A tanintézetekben és otthon, a családban nem lehet elég korán elkezdni a jog és a kötelességtudat helyes arányának kialakulására való nevelést.

Kiértékelő táblázat

Sorszám	Munkaművelet	Mérték	Menny.	Pontszám
1.	Véghasználat	m ³	25	1
2.	Gyérítés	m ³	10	1
3.	Tisztítás	m ³	5	1
4.	Ágfa, tuskó	m ³	25	1
5.	Véghasználat	ha	1	1
6.	Gyérítés	ha	1	2
7.	Faanyagszállítás	m ³	100	1
8.	Kérgezés	m ³	50	1
9.	Vagonrakás	m ³	40	1
10.	Fagyártmány-termelés	m ³	15	1
11.	53% kihozatal felett, alatt	%	havi telj. + 1	—1
12.	Tisztítás	ha	1	3
13.	Tuskókiemelés	ha	1	1
14.	Tuskóletolás	ha	2	1
15.	Mélyforg., mélylaz., gyökér szag.	ha	3	1
16.	Első kivitel	ha	1	2
17.	Pótlás	ha	1	2
18.	Ápolás gépi	ha	10	1
19.	Ápolás kézi	ha	2	1
20.	Ápolás vegyszeres	ha	5	1
21.	Szakirányít. téessenként 2 p/hó	tsz	1	2
22.	Munkanaplózott nap	nap	100	1
23.	Megkifogásolt export	vagon	1	—10

24. Megkifogásolt belföldi	vagon	1	— 2
25. Baleset kiesett nap	nap	5	— 1
26. Vezető ittassága	nap	1	—10
27. Dolgozó ittassága	nap	1	— 5
28. Figyelmeztetés ker. vez. esetén	eset	1	—15
29. Fegyelmi esetenként	eset	1	—20
30. Kölcsönadott munkaeerő	telj.	50%	
31. Kölcsönvett munkaeerő	telj.	—50%	

634.0.302

BALESETEZŐ DOLGOZÓK PSZICHOLÓGIAI VIZSGÁLATA

**DR. BÁLINT BOGLÁRKA—
JEREB KATALIN**

A SZOT Munkavédelmi Tudományos Kutató Intézetének statisztikája szerint 1983-ban augusztus végéig 381 ember vesztette életét üzemi baleset következtében és közülük 127-en kétszázhuszonkilenc kiskorú gyermeket hagytak maguk után! Az üzemi balesetektől adódó halálesetek száma évről évre emelkedő tendenciájú, az adatok ijesztőek. A vállalati vezetőség gyakran találkozik munkaerőgazdálkodásában azzal az ellentmondással, amely a rendelkezésre álló munkaeerő és a vele szemben támasztott követelmények között fennáll. Ez a konfliktus forrása lehet a dolgozók elégedetlenségének, belső feszültségeinek, a munkaeerő-fluktuációnak és a túlzott mértékű, gazdaságtalan munkaeerő-tartalékok kialakulásának.

A dolgozók eredményes és hosszútávú, balesetmentes munkavégzésének előfeltétele, hogy olyan munkaterületen, olyan feltételek között dolgozhasanak, amely adottságaiknak, egészségi állapotuknak megfelel. Ennek biztosításához nélkülözhetetlenek az *alkalmasságvizsgálatok*, amelyekkel a dolgozók számára egyéni adottságaiknak legmegfelelőbb munkakör biztosítható.

A Somogyi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság felkérésére az ERTI 1981-től három éven keresztül vizsgálatokat végzett a többször balesetező, ill. munkahelyükön gondokat okozó fizikai — néhány esetben közvetlen munkairányító — dolgozók körében.

A vizsgálat célja, hogy feltárja a dolgozók baleseti és mentálhigiénés veszélyeztetettségének szintjét, valamint javaslatot adjon a munkáltató számára további optimális foglalkoztatásukra vonatkozóan. Az eltelt időszak alatt 57 fő vizsgálatát végeztük el.

A balesetező és a különféle személyiségproblémákkal küzdő emberek vizsgálata a munkalélektani alkalmasságvizsgálatok és a klinikai pszichológiai módszerek ötvözött alkalmazását igényelte. Metodikánkban így arra törekedtünk, hogy ne csak a munkavégzéshez szükséges képességeket, hanem a jellemző egyéni személyiségtulajdonságokat is feltárjuk. Valamennyi kiválasztott eljárás külön-külön és egymást megerősítve keres választ a dolgozó aktuális, a vizsgálat időpontjában fennálló pszichés kiegyensúlyozottságára és aktuális, ill. potenciális baleseti veszélyeztetettségére. Személyiségvizsgálatunkban az

exploráció (kikérdezés), Cattel, Szondi, Bánáti tesztek adatait használtuk fel. A Pieron, disztributív figyelemvizsgáló módszer (P—R), a Raven próbák pedig a koncentrációképességet, megosztott figyelmet, mentális adottságokat, intelligencianívót mérik föl, lévén ezek kiemelt jelentőségűek a balesetező vagy problémás dolgozók személyiségvizsgálataiban. A vizsgálatok bázisa az exploráció: a minden dolgozóval személyesen folytatott beszélgetés, megadott szempontok, tematika szerint. Célja a dolgozó családi, munkahelyi körülményeinek, egyéni problémáinak, egészségügyi állapotának, érdeklődési területeinek, a balesetezés bonyolult oki tényezőinek stb. megismerése a vizsgált személy szemszögéből.

Hasznos kiegészítést jelentett a munkahelyi vezető rövid jellemzése is, amelyben jelzi a dolgozójával fennálló nehézségeit, így gyorsabban körvonalazódik a vizsgálati személy által esetleg elhallgatott probléma (pl. alkoholi-zálás, munkahelyi összeférhetlenség stb.). Az egyéni veszélyeztetettség személyi meghatározóinak felmérése, a prognózis felállítása után a munkahelyi vezetők intézkedési javaslatot kaptak dolgozóikról.

Példaképpen egy 55 éves gépkezelő rövid státusát ismertetjük.

Munkahelye figyelmetlen munkavégzés miatt küldi a vizsgálatra, azzal a kiegészítéssel, hogy emiatt nehéz fizikai munkakörbe helyezték át. Az explorációból kiderül: az év elején tanfolyamra küldték, amelynek sikeres vizsgálata után, 55 évesen, felelősségteljesebb, számára teljesen új munkakörbe kellett betanulnia. Ekkor szenvedett kisebb balesetet szakmai rutintalanságából adódóan. Egyhetes betegállománya után ismét dolgozni kezdett, de félt új munkája veszélyességétől, felelősségétől, fárasztotta a folyamatos intenzív koncentrációt igénylő feladat. Kimerültsége egyre fokozódott, egyre többször volt figyelmetlen munkavégzés közben, így balesetileg veszélyeztetetté és veszélyessé vált. Nehéz fizikai munkakörbe helyezték. Ez a folyamat aktiválta ulcusát (gyomorfekélyét), jelenleg műtét előtt áll, ismét betegállományban van. Pszichoszomatikus (lelki okok következtében beálló testi változás) tünetképződése önmagában „beszélt” személyiségéről, magába fojtott feszültségeiről, karakteréről. Személyiségvizsgálatai és képességvizsgálatai szerint jó adottságú, introvertált, magába zárkózó, környezetével harmonikusan élő ember. Életkora, betegségének jellege azonban jelen munkakörében veszélyezteti további munkaképességét, súlyosbítja egészségi állapotát, esetleg leszázalékolását idézi elő. Ezért a munkahelyre küldött véleményezésünkben — ulcusára való tekintettel az üzemorvos vagy területileg illetékes szakorvos véleményének alátámasztásával — *javasoltuk a dolgozó könnyű fizikai munkára való áthelyezését.*

Az ismertetett eset több tapasztalatot szolgáltat. A munkáltató, a dolgozó vezetője tulajdonképpen helyesen járt el, amikor őt leváltotta a balesetileg veszélyeztetetté vált munkaköréből. Pszichológiailag azonban nehéz volt felmérni, hogy egy nyugdíjazáshoz viszonylag közel álló idősebb dolgozót nem lehet már jóval megterhelőbb, felelősebb munkakörbe mechanikusan „átprogramozni”. Itt lépnek be azok a humán, személyi jellegzetességek, melyek előzetes alkalmasságvizsgálatával elkerülhető lett volna egy korábban jól dolgozó munkaerő rehabilitációs kiesése és személyi kudarcélménye. Ezt az esetet azért is hoztuk elgondolkodtató példának, mert — mint majd később összefoglaljuk az 1981—1983. év vizsgálati tapasztalataiban — nem „post actionem”, azaz a baleset utáni vizsgálatokra, hanem a preventív, megelőző jellegűekre kellene a hangsúlyt helyezni.

Másik példa:

A súlyos személyiségzavarral küzdő és balesetező, 41 éves faipari szakmunkás neurózisa sem fixálódott volna, ha időben vizsgálja szakember.

Vizsgálatkérés oka: agresszív, alkoholizál, nehezen illeszkedik be munkahelyi közösségbe.

Explorációjából kiderül, hogy kétszer elvált, mindkét házasságából van kiskorú gyermeke, akik után tartásdíjat fizet, valamint magas havi lakástörlesztést második felesége helyett. Őn. „40%-os férfi” tehát, igen magas anyagi teherviseléssel, kiegyensúlyozatlan pszichés közérzettel. Belső labilitásának hátterében jelentős szerepet kap önértékelési konfliktusa is: szülei, testvérei mind diplomás emberek, egyedül őt nem tudták taníttatni, pedig voltak művészi elképzelései, adottságai. A tesztertek együtt valóban jelzik a vizsgálati személy artisztikus (művészi) érdeklődését, érzékenységet, fogékonyságát, sajátos reakciómódjait. A grafikon átlagövezetéből kiugró alacsony, ill. magas értékei ugyanakkor alátámasztják vizsgálatának indokoltságát. Feszültségtűrése alacsony, érzelmileg nagyon kiegyensúlyozatlan, fegyelmetlen, gyenge önuralommal és kötelességtudattal rendelkezik, kevésbé lelkiismeretes, gondatlan. Egészében véve neurotikus profilt mutat, neurotikus feszültségei, alkoholizmusa csökkentése mindenképpen szakember segítségét igényli.

Részben az erdőgazdaságoknál jelentkező munkaerőgondok, részben a dolgozók egyéni érdekeinek védelme miatt a már hosszú ideje ugyanabban a munkakörben dolgozók esetében, csak feltétlenül indokolt esetben javasolhatjuk más munkakörbe való helyezésüket. Közvetlen munkairányítójuk, valamint a mi pszichológiai vizsgálataink alapján is problémásnak ítélt dolgozók többségét a vállalat kénytelen továbbra is az eredeti munkakörben foglalkoztatni, mivel speciális szakképesítéssel rendelkező dolgozó számára nem tud keresetcsökkenés nélkül, más jellegű, de hasonló színvonalú munkakört biztosítani.

Az adott munkakörre való alkalmazást megelőző pszichológiai vizsgálattal elkerülhető, hogy sorozatos munkahelyi problémák, kisebb — súlyosabb bal esetek hívják föl a figyelmet az ott dolgozó alkalmatlanságára, hogy nem felel meg a munkakör támasztotta követelményeknek. Így megvalósíthatóvá válik a gazdaságok rentábilisabb befektetése, amellyel azoknak a dolgozóknak a továbbképzését támogatják, akik munkahelyükön sikeresebben képesek helytállni.

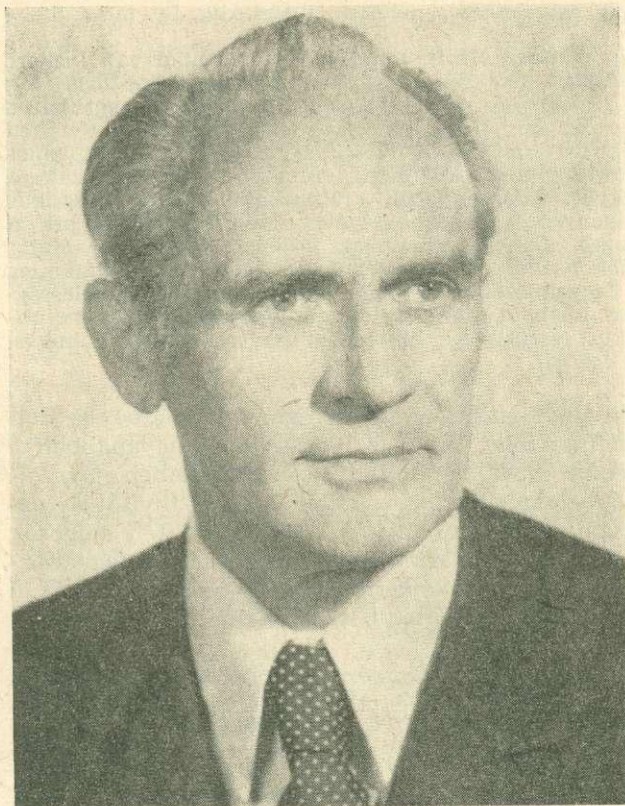
Javasoljuk az erdőgazdaságoknak tehát, hogy legalább a nagyobb erdészeti és elsődleges faipari gépek kezelőinek kiválasztásakor, valamint a gépkezelői tanfolyamokra való beiskolázások előtt *vegyék igénybe pszichológiai vizsgálatunkat*. Az adott munkafeladatra az ismertetett módszerrel kiválasztott dolgozó várhatóan önmaga és mások testi épségének veszélyeztetése, tetemes népgazdasági károk előidézése nélkül, hosszútávon, biztonságosan fogja ellátni munkáját.

„A magyar faipar és a faipari szakművelődésünk múltjából” címmel írt figyelemre méltó cikket *dr. Hiller István*, az EFE könyvtárának főigazgatója. A történeti visszapillantás foglalkozik a faiparhoz sorolt tevékenységekkel, az erdőrendtartásokkal, amelyek egyúttal „faipari” rendtartások, utasítások is voltak, a fűrészmalmokkal, a faipari szakirodalom megjelenésével. Az utóbbival kapcsolatosan méltán érdemel figyelmet *Oroszhegyi Mihálynak* a fenyőfa hasznáról szóló, 1655-ben megjelent könyve, amely „Az erdészet és faipar összefonódását, közös bölcsőjét és fejlődését mutatja, a legrégebb magyar, erdészeti tárgyú műnek nevezett, valójában azonban az első ipari jellegű ismertetésnek is nevezhető munka”. Szakműveltségünket fontos ismeretekkel gyarapítja a cikk.

(Faipar, 1984., 6. Ref.: *dr. Csötönyi J.*)

Emlékezés

Dr. Tuskó Lászlóra

Az 1984. február 13-án, életének 64. évében Sopronban váratlanul elhunyt *dr. Tuskó László* erdőmérnöknek, a mezőgazdasági (erdészeti) tudomány kandidátusának, az Erdészeti Technikum és Szakközépiskola nyugalmazott igazgatójának, a felszabadulás utáni erdészeti oktatás-kutatás kiemelkedő egyéniségének, a nemzetközileg is elismert vörösfenyő nemesítőnek emlékét idézte az MTA—MÉM Erdészeti Nemesítési Albizottsága és az Orsz. Mezőgazdasági Fajtaminősítő Tanács Erdészeti Szakbizottsága aug. 28-án Kardosfán tartott együttes ülésén *dr. Mátyás Csaba* emlékebeszédével, aki a II. 17-i temetésen is búcsúztatta nagy halottunkat a tudományos élet és az ERTI nevében.

Elhunyt kiváló kollégánk, barátunk szakmai pályafutását, egyéniségét, több mint három évtizedes, szinte példa nélkül álló erdész-pedagógusi munkásságát méltató nekrológ jelent meg *dr. Bársony Lajos* tollából az ER-FA 1984. 5. számában. Ott azonban csak rövid utalás történhetett Tuskó Lászlónak, a kutatónak a munkájára, aki a Nemesítési Albizottság egyik alapító tagja és tíz évig titkára volt. Kutatási elveinek, módszereinek, eredményeinek rövid méltatására kerül ezúttal sor — egy vele 35 éven át együtt dolgozó, hozzá a legmelegebb barátsággal kapcsolódó munkatárs tollából.

Mindig úgy tartotta, hogy a gyorsan növvő vörösfenyő a fenyőnemesítő kezében olyan „tengeri malac”, olyan — genetikai kísérletezésre is alkalmas — kísérleti alany, mint a lombnemesítők fűz- és nyárfája. Sopron-Várison, a János-pihenőn vagy Cikótán mindig élmény volt a hallgatók és a gyakori külföldi látogatók társaságában szuggesztív ismertetéseit hallgatni a 441 hazai és külföldi törzsfá oltványait tartalmazó klónarchívumról, a 10 ha-os származá-

si kísérletről, a hazai vörösfenyő fatömegét 91⁰/₀-kal meghaladó „kőszegi” *Larix x eurolepis* fajhibridről, az 5 ha-os plantázsról, vagy az általa épített üvegházban folyó kutatómunkáról, a magkihozatalt kb. 50⁰/₀-kal javító toboztépő gépről, a vörösfenyő jelentőségéről, a faj genetikai elemzéséről, a nemesítési módszerekről. Nemcsak három évtizedes technikumi igazgatói minőségében tartott példás rendet, munkafegyelmet, hanem hazánkban jóformán egyedüli önkéntes kutatói minőségében is szigorú, módszeres, fáradhatatlan ember volt, aki szép eredményeivel — és nem utolsósorban vonzó egyéniségével, kellemes énekhangjával, remek szavalaival, hangulatteremtő képességével — külföldön is sok barátot szerzett, akik szívesen segítettek neki és rendelkezésre bocsátották kipróbálásra törzsfáikat, fajtaikat. 'Dunántúl—1' nevű klónösszeállítását állami fajtának ismerték el és remélhetőleg a 'Kőszeg' elnevezésű klónkeveréke is hamarosan bekerül a fajtaszortimentbe.

Nagyon fájjaljuk, hogy nem érthette meg nagy álmát: a vörösfenyő területi részesezése emelkedjék az ezredfordulóra a mostani 0,3⁰/₀-ról 2⁰/₀-ra. Még közvetlenebb szomorúság, hogy 1985-ben a 100 éves soproni „Roth Gyula” Erdészeti Szakközépiskola jubileumi ünnepségein nem hallhatjuk remek orgánumát, a szíveket mindig összeszorító emlékbeszédét.

Munkáját folytatni, továbbfejleszteni nem könnyű, de halaszthatatlan kötelességünk. Végső búcsúzásként meg kell ígérnünk, hogy be nem fejezett dolgait továbbvisszük, gonдозzuk fajtaikat, kísérleti területeit.

Erdészeti szakoktatásról szóló cikkeit, tankönyveit nem tekintve, több mint tucatnyi hézagpótló tanulmánya, könyvrészlete maradandóan őrzi emlékét, és remélhetőleg ilyen tartós marad szívünkben is szép emléke.

Dr. Tompa Károly

Erdész diákok íráskészségének hiányáról számol be az USA Erdészeti Egyesületének lapja a *Journal of Forestry* 1984. júliusi száma. *D. Wellman* és *J. Q. Mc Mullen* arról panaszkodnak, hogy az erdészeti felsőoktatási intézmények hallgatói nem rendelkeznek a képzettségüknek megfelelő íráskészséggel. Vagyis: sem a helyes stílus követelményeit nem ismerik, de egy-egy jelentés összeállítására sincsenek kellően felkészülve. Holott ezt a képességet nemcsak a hivatásos kutatóknak és oktatóknak kell birtokolniuk, hanem szüksége lehet rá az üzemi embernek is, hiszen nem egyszer kell ügyiratokat szövegeznie, jelentéseket összeállítania. A baj az, hogy sokfelé az íráskészséget afféle provinciális ismeretkörnek tartják, ezért nem is nagyon törődnek vele. Pedig az írás a gondolkodóképesség kialakításában nagyon értékes, ez készíteti az író gondolatainak lefékezésére, a gondolatokban élő elképzelések formába öntésére. A hiányt jó lenne megszüntetni, de erre a felsőoktatási intézmények keretében alig van mód, ha csak nem a szaktárgyak rovására.

Eddig az amerikai szakírók véleménye és talán helyes, ha a hazai helyzetre is kitérünk. E hibák nálunk sem éppen ritkák, ezt a különféle írásközpontok tanulmányozásakor érezzük kellően. Rossz, modoros szokások, hivatali zsargon kifejezések burjánzanak egy-egy írásműben és a gondolati tisztaság, logikus gondolatmenet is nemegyszer hiányzik. Ezen aligha lehetne javítani az egyetemi oktatás keretében, miként az idegennyelvi hiányok enyhítése sem az egyetem elsődleges kötelessége, ezt is a középiskolának kellene megtennie. Az egyetemen aligha lenne helyes a mulasztást a szaktárgyak rovására jóvátenni. Egyetlen eszköz marad csak: az egyetemi felvételi vizsgákon e téren is követelményeket kell szabni és akárcsak az idegen nyelvek ismeretét, a magyar nyelvi készséget is érdemes lenne értékelni és mérlegre tenni.

(Ref.: dr. Szodfridt I.)

Fiataljaink munkáiból

HOFSTETTER JÓZSEF, KÁDÁR JÓZSEF

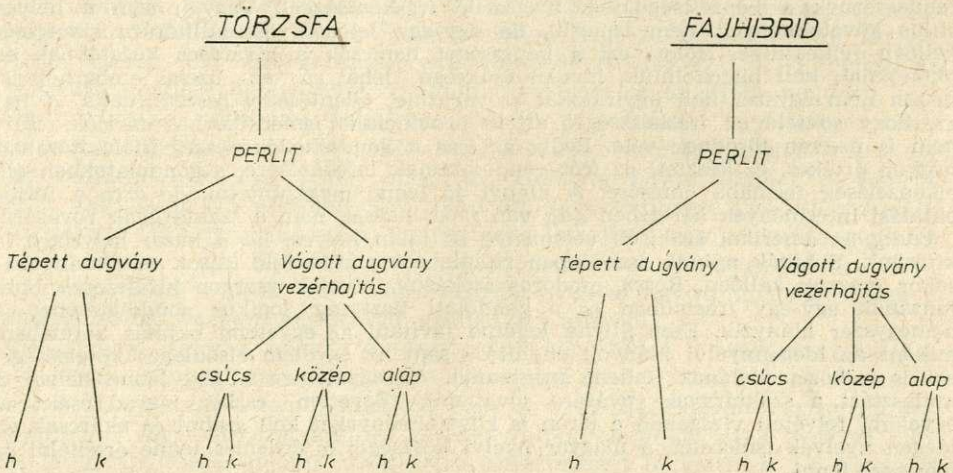
A nemesített vörösfenyő-szaporítóanyag előállítására irányuló dugványozási kísérlet

Tuskó László a magyarországi vörösfenyő nemesítés megteremtője figyelt fel az európai és japán vörösfenyő hibridjének (*Larix europaea* x *L. leptolepis*=*L. eurolepis*) heterózisára, ez nemcsak növekedésének kezdeti szakaszában, hanem még idősebb korban is jelentős növekedési fölényt mutat. Pl. 30 éves korban ez 150%-os magassági többletnövekedést, 370%-os fatömeggyarapodást és mellmagassági átmérőben 200%-os többletvastagodást jelent. A *L. leptolepis* a kéndioxid hatásának is jobban ellenáll és ezt a tulajdonságot hibridjük is örökölte. Nagy gazdasági jelentősége lenne a minél nagyobb mennyiségű alkalmazásának vörösfenyő erdősítésekben.

Hibridmagot előállító plantázs telepítése még jelentős kutatómunkát és időt igényel. Oltásról költségessége, merisztéma-szaporításról pedig még megoldatlansága miatt nem lehet nagyüzemi méretekben kellő mennyiségű anyagot előállítani. Ezért indítottunk kísérletet dugványozás megoldására.

A kísérlethez szükséges dugványanyagot Tuskó László adta számunkra, és sok hasznos gyakorlati tanáccsal segítette munkánkat. Úgy terveztük, hogy a vizsgálatokat elvégezzük perlitben és homokban is a kérdéses anyaggal, illetve serkentőanyagok felhasználásával is megpróbálkozunk. Mindegyik termesztőközegre kétféle dugványtípus felhasználását terveztük. A rendelkezésünkre álló csemeteanyag, terület és idő ismeretében azonban az 1. ábrán felvázolt variáns mellett döntöttünk.

Az egyetem botanikuskertjének növényházában 1×3 m-es termesztőtálcán állítottuk be a kísérleteket, ezek fölé párafogó fóliaszekrényt szerkeszt-

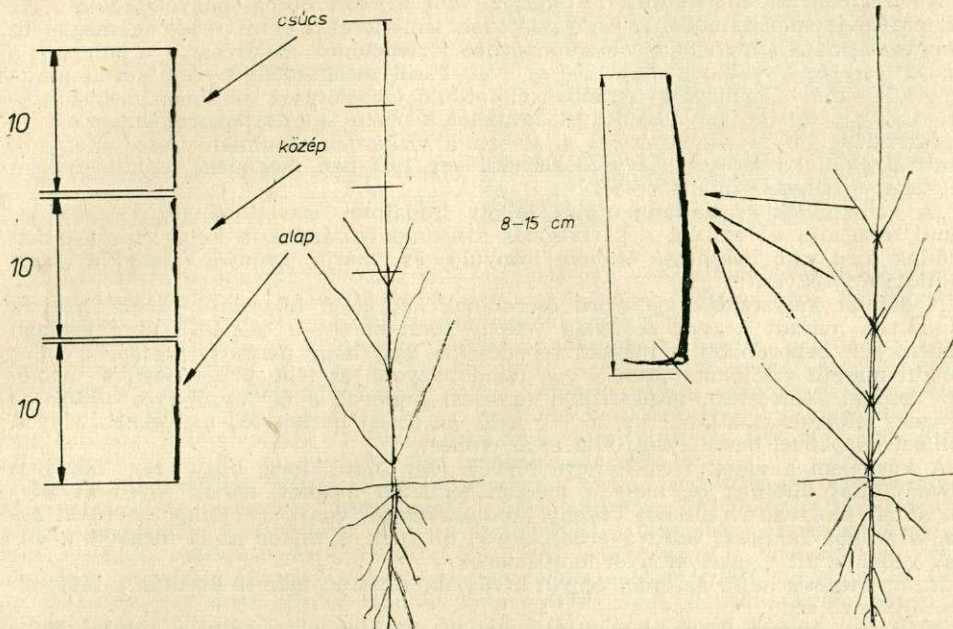

1. ábra

Vágott dugványok felosztása
a szedés helye szerint

Tépett dugvány készítése
oldalágakból

2. ábra

tettünk. A dugványanyagot 2—3 éves, oltás céljából kiiskolázott csemeteanyagról nyertük. Az oltás szempontjából nem jelentett problémát a dugványanyag levétele, mert elegendő asszimiláló felület maradt a csemetén, és így a következő tavasszal alanyként kitűnően felhasználható.

A dugványkészítés oltókéssel vagy zsilteppengével a 2. ábra szerint történt. Serkentőanyagként a *B-indolvajsav* talkumos alakját alkalmaztuk 1⁰/₀-os koncentrációban. A talkumot vivőanyagként használtuk. A dugványok friss metszlapját bemártogattuk a porba, a szükséges hormonmennyiség felrakódott a vágásfelületre. A dugványanyag meggyökeresedése időszaktól függően változott, általában jónak volt mondható. A *B-indolvajsav*val kezelt anyag gyorsabb kezdeti megindulást mutatott, viszont fokozottan érzékeny volt a hőmérsékletre és páratartalomra. A tépett és vágott dugványok közül a tépettdugványok maradtak meg nagyobb ⁰/₀-ban. Vágott dugvány készítésekor a sejtek óhatatlanul jobban roncsolódnak és a fertőződés veszélye is nagyobb, míg tépett dugvány készítésekor elvileg csak egy sejtstort sértünk föl, mely a tépés mentén felszakad.

Annak érdekében, hogy a dugványozás legkedvezőbb időpontját megállapítsuk, februártól kezdve folytattuk a dugványozást 2—3 hetes időközönként decemberig, közben a lombfakadás idejét kihagytuk. Az eddigiek alapján a márciusi fás és a májusi, augusztusi zölddugványozási időszak látszik a legalkalmasabbnak. A nyári nagy melegben a gyökeresedés minimális volt.

Mivel egyéves munkáról van szó és a nem túl kedvező technikai feltételek is befolyásolták a munkát, szükséges a kísérletek folytatása, legalább még egyszeri megismétlése a számszerűsített eredmények, következtetések kimondása előtt.

Az erdő és a bányászat

Nemrégiben kezembe került *Schmidt Sándor* egykori dorogi bányaigazgató „Az esztergomvidéki szénmedence bányászatának ismertetése” című 1932-ben megjelent könyve. Mint a szerző írja a „szénmedence történetének megírásánál a súlypont a vízkérdésre esik”. Valóban, az 1800-as évek körül megkezdődött bányászatot mintegy 70 év múlva a mind gyakrabban előforduló vízbetörések majdnem megbénították. Így „természetesen állandó feladatunkat képezte a barlangirodalmaknak, a karsztvidékek hidrológiájának, s általában a vízkérdés tanulmányozása, ahol erre csak alkalom kínálkozott”. Így megismétli egy 1915-ben megjelent tanulmányában leírtakat a bányamérnök szerző:

„A karsztvidék és barlangkutatás fejlett irodalmát áttanulmányozva, önkéntelenül elragadja az embert a karsztsodás megakadályozása és a kopár, terméketlen sziklák újra való hasznossá tételére irányuló és máris gyönyörű eredményeket felmutató törekvés.

A dalmát karsztvidék gyönyörű őserdőinek kegyetlen letarolása okozta, hogy a csupaszon maradt hegyek aránylag vékony földtakarója a csapadék által gyorsan lemosódott, behordódott a mészkő repedéseibe úgy, hogy nemsokára már a mez nélkül maradt sziklákat mosta a víz, mind nagyobb és több üreget vájva abban úgy kémiai (korróziós), mint fizikai (eróziós) erejével, s így évről-évre nőttek az üregek, feltartóztathatlanul képződtek azok az óriási barlangok, melyeknek fényes, csillogó csepkövei bámulattal töltik el az embert.

A küzdelem a vidék termékennyé tételére úgy indult meg, hogy egy bizonyos növényfajtát ültetnek el, mely a mészkő felületén megköt, annak egyéb ásványtartalmát kioldva, a felületet vékony humuszréteggel vonja be. Ekkor gödröket ásva, s azokba humuszt hordva erdei fenyőt ültetnek, s mikor az is megkötött, annak védelme alatt jegenyefenyőt tenyésztenek.

Ha ez megerősödött, az erdei fenyőt kivágják, s marad már 30 év után a legszebb jegenyefenyő erdő.

A krajnai karsztnak nagy területei vannak már így visszaadva a kultúrának, s mikor az adelsberg mellett lévő látképet nézzük a háttérben látszó szép fenyvesről nem is gondoljuk, mily óriási munka és fáradság után elért diadala ez az embernek.

A keletkező humusz már nem engedi az egész csapadékvíz a mészkőbe behatolni, egyrészt a növények is felfogják, s ami mégis utat tör magának a mészkőbe, az már magával sodor egy kevés humuszt is, elzárva a nyílásokat, melyekben a víz oly zavartalanul folyhatott le.

Ha ez egyszerű védekezésen elgondolkozunk, önkénytelenül vetődik fel a kérdés, nem lehetne-e a mi mészkövünk nyílásait is ilyen mesterséges úton elzárni? Azt hiszem igen.”

Valóban, az iszapolási tömedékelést megkezték először homokkal, így az egyik akna 1925-beni kényszerű felhagyása után két bányaező közé fúrólukat mélyítették és homokot adagoltak a vízhez. Összesen 26.000 m³ homokot adtak be és ekkor látták először, hogy milyen hatalmas földalatti üregekről van itt szó. Később cementet is keverték a homokhoz, így ezt a fúrólukat tölcserrel felszerelve perenként 1 m³ vízhez 1 m³ homokot és 100 kg cementet keverték. Ez utóbbi vízbetörést okozó barlang 6354 m³ homokot és 7238 q cementet nyelt el.

Ezen gyors megoldás ellenére Schmidt bányaigazgató továbbra is hangsúlyozza a kopárfásítás fontosságát. „Esztergomtól Budapestig kiterjedt harmadkori hegláncolat húzódik, mely évről évre kopárabb, tehát nagy energiával, s tervszerűen kellene az államnak — különösen a munkanélküliség idejében — e fásítást megkezdnie. A két legnagyobb bányaállalatnak feladata az államot e fásítás szükségességéről felvilágosítani, megmagyarázva, hogy ezzel a kitermelhető szénvagyon emelkedik, tehát a nemzeti vagyon gyarapodik.”

Mint tudjuk a magyar erdészeti jogalkotás, majd az erdészeti szakoktatás megindítója végső soron a bányászat volt, most egy más irányú erdészeti tevékenységre tett javaslattal találkozunk.

Dr. Ágfalvi Imre

MUNKA ÉRDEMREND kitüntetését kapott

DR. TOMPA KÁROLY

egyetemi tanár, aki 33 évi oktató-nevelő munka után az elmúlt év végével nyugdíjazását kérte.

Kisbaczonban, a havasok tövében született 1923-ban — részben értelmiségi, részben paraszti szülőktől. Középkorát a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumban végezte, majd Sopronban szerzett erdőmérnöki oklevelet.

Szakmai működését a zalacsányi erdőgondnokságban kezdte, a zalaegerszegi Erdőgazgatóság, majd a szegedi Erdőgazdaság kereskedelmi osztályán folytatta, dolgozott a tompai erdőgondnokságon, majd Erdőgazdaságon, erdőművelési munkakörben. Az 1951. évben nevezték ki az Erdőmérnöki Főiskolára tanársegédnek, rá egy évre az Erdőtelepítés- és Fásítástani Tanszék adjunktusa lett. Tíz évig volt adjunktus, 16 évig docens, míg 1977-ben tanárnak nevezték ki.

A tanszékre kerülve mindjárt bekapcsolódott a kutató munkába. A magtermesztési eljárások fejlesztésével kezdte, majd másfél évtizeden át folytatott fűztermesztési és -nemesítési kutatásokat. Közben foglalkozott az intenzív csemetetermesztési módszerekkel, erdészeti génmegőrzéssel. Legszebb eredményeit a nemesítésben érte el: három államilag elismert fűzfajta társnemesítője és nemzetközi figyelmet keltett az 1981-ben megjelent „Erdészeti növénynemesítés” című, Szaklai Oszkár társaságában megírt felsőfokú szakkönyve. Eddigi szakirodalmi tevékenysége 160, nyomtatásban megjelent tanulmányra, 17 könyvre, illetve könyvrészletre terjed ki. Különös figyelmet érdemel ezek között a három kiadást megért „Erdészeti alapismeretek” című, szakmai ismeretterjesztő mű.

Dr. Tompa Károly nyugdíjas éveit további, elmélyült szakmai munkának kívánja szentelni. Szakmánk várakozással tekint eléje és jó egészséget, alkotó erőt kíván hozzá.

A növényzet termelőképessége címen új könyv jelent meg a produktíobiológia tárgykörében. Szerzője, Gareth Jones glasgowi biológus, az első fejezetben a növényi növekedés és fejlődés fiziológiai, biokémiai, ökológiai alapjaival ismerteti meg az olvasót, majd világméretű áttekintést ad földünk fontosabb növényi formációinak produktivitásáról. Számunkra különösen értékes a 4. fejezet, melyben az erdők termelőképességének értékelésére szolgáló módszereket ismerteti természetes és félig természetes, valamint mesterséges erdő bontásban. A közölt esettanulmány egy walesi erdőről készült, melyben az állományalkotó fafaj a pacifikus Észak-Amerikában őshonos szitkálúc (*Picea sitchensis*), Nagy-Britannia gazdaságilag legfontosabb fenyőféléje. A további fejezetekben a mezőgazdasági területek primer produktívójának mérésével, továbbá a földi ökoszisztémák sorsával, gazdasági hasznosításuk ökológiai optimalizálásával foglalkozik. Sajnálatos, hogy a hazai kiadásból elmaradt az irodalomjegyzék, így a szövegek közli hivatkozások illegitímek, s néhány táblázatban az angolszász mértékegységek nem kerültek SI-átszámításra. Mindezek ellenére oly könyvet kap kezébe az olvasó, mely a fitomassza ésszerű és hosszútávú hasznosításának széles körű elemzését, az ehhez szükséges metodikát magas színvonalon tartalmazza.

(Mezőgazdasági Kiadó, 1984. pp.: 135 — ára: 34,— Ft. Rec.: Bartha Dénes)

W. Mantel; Waldbewertung. A közelmúltban a hatodik, átdolgozott és kibővített kiadásban jelent meg az erdő értékelésével foglalkozó nagysikerű könyv. A klasszikus erdőértékszámítás gyakorlatát bemutató illetve tárgyaló könyv négy fejezetre és egy igen bő függelékre oszlik. A jelentősen kibővített irodalomjegyzék közel 500 munkát sorol fel. Jó szolgálatot tesz — a korábbi kiadásokban nélkülözőtt — tárgymutató, amely kb. 1000 címszót tartalmaz.

A könyv első fejezete az érték- és árelmélet alapjait sűrítetten tárgyalja. Szól az erdőgazdálkodás speciális adottságairól és ennek az erdő értékelésére gyakorolt hatásairól. Röviden foglalkozik az erdőértékelési módszerek elméletével. Megtárgyalja az erdészeti kamatlábbal kapcsolatban felmerült problémákat.

A második fejezet foglalkozik a tulajdonképpeni értékeléssel. Elsőnek a különböző módon meghatározott és figyelembe vett hozamértékek alapján történő talaj (föld) értékelést mutatja be. Majd a faállományok (élőfakészlet) és a mellékhasználatok értékelését tárgyalja. Ennek keretében ismerteti a kitermelési értékkel (a fahasználati költségekkel csökkentett árbevétel), a ráfordítások és a várható értékhozamok segítségével végrehajtott pénzbeni értékeléseket. Áttekintést ad a korérték, a kortényező, az értékszám, az értéktáblás élőfakészlet értékelési módszerekről és az egyes törzsek pénzbeli értékéről. A harmadik részben az erdészeti üzemek értékelését tárgyalja, a hozamérték, a választéktáblás és a kombinált módszer alapján. A negyedik rész a károk, illetve károsítások értékelését ismerteti. Tárgyalja a tűz, a füst, a szegély- és a különböző vadkárok valamint a kisajátítással, a használatok korlátozásával kapcsolatos károk értékelését. Az ötödik részben a mérlegek készítésével, az adózással, a biztosítással stb.-vel összefüggő speciális értékelésekről van szó. Itt tárgyalja a jóléti hatások értékelését is. Végül rövid áttekintést ad az NSZK különböző országrészeiben fennálló értékelési irányelvekről.

A harmadik fejezet az erdőértékelés gyakorlati lebonyolítását tárgyalja. A különböző szerzők elvi nézőpontjainak ismertetése után az erdőértékelés pszichológiájával foglalkozik a vevő, az eladó, az értékelő vonatkozásában. Majd a számítéstechnikával és programozással kapcsolatos feladatokat tárgyalja példaszereken. Ennek a résznek a szerzője *H. J. Weimann*. A további részek az erdő értékelésével kapcsolatos munkák gyakorlati végrehajtását ismertetik. Szól az értékelést megelőző előmunkálatokról, az előzetes megbeszélésekről, az erdőbejárásról, az értékelési eljárás megválasztásáról, az eredmény kialakításáról, a szükséges pontosságról, a munka kivitelezési formájáról, a költségekről.

A negyedik fejezet az erdőértékeléstan történeti fejlődését vázolja fel. A függelék a különböző rendeletekben, utasításokban megtalálható értékelési módokat, irányelveket, segédtablázatokat stb.-t tartalmazza, amelyhez az erdőértékeléskor használt kamat- és járadékszámítási tablázatok csatlakoznak.

Hazánkban az utóbbi időben az erdőértékszámítás iránt meglehetősen nagy érdeklődés tapasztalható. A könyv gondos áttanulmányozása hozzásegít ahhoz, hogy az érdeklődők helyes irányba induljanak el.

Dr. Márkus László

Mikroszkópikus vizsgálatok a fakín haustoriumainak anatómiájával és csírázásával kapcsolatban címmel jelentette meg *E. Buchleitner* osztrák kutató doktori disszertációját. A bevezetőben megállapítja, hogy már 1811-ben hihetetlen károkról számoltak be. Amelyik fán ez a parazita megjelenik, az lassan elpusztul és átterjedése az egész erdő végét jelentheti. Ez Alsó-Ausztria és Burgenland nagy részén ma már érzékelhető. A károsító leküzdésére elmélyült kutatómunkát kellett indítani. A gondokat növeli, hogy az eddig jobbára tölgyeken ismert károsító ma már gyertyánon, zselnice meggyen is gyakorta fellép, tehát gazdanövényeinek körét bővíti. A károsító elleni küzdelem csak többoldalú védekezési módszerekkel valósítható meg, ennek lehetséges formái:

- *biológiai védekezés* (méhek, madarak, hangyák távoltartása stb.);
- *mechanikai védekezés* (fakin ellepte fák kivágása);
- *mechanikai-kémiai védekezés* (a levágott fakín sebhelyeinek 2,4-D-vel és dízelolajjal való kezelése);
- *kémiai védekezés* (herbicidek kiszórása, a fatörzsek esetleges injektálása fakín elleni hatásos herbicidekkel).

(Ref.: *Hajdú F.*)

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS!

A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium pályázatot hirdet az „A” kategóriás NAGYKUNSAGI ERDŐ- ÉS FAFELDOLGOZÓ GAZDASÁG (NEFAG 5001 Szolnok, József A. u. 34.) **IGAZGATÓI** munkakörének betöltésére.

A vállalat 32 ezer hektár erdőterületen nyereségesen gazdálkodik, de az erdőgazdaságok átlagánál alacsonyabb hatékonysággal. Nettó árbevételének 21%-a erdőgazdálkodási, 51%-a fafeldolgozási, 28%-a egyéb tevékenységből ered. Allóeszköz értéke 500 millió forint, dolgozóinak létszáma: 2000—2100 fő. Egy főre jutó kereset: 58 700,— Ft/év. Egységeinek száma: 8 db. A vállalat 1985. májusától vállalati tanács általános vezetésével működik,

az igazgatót a vállalati tanács választja 5 évre.

A munkakör bércategóriája: 7 800—17 500,— Ft/hó. Egyéb juttatásra a 17/1984. (XI. 5.) ÁBMH számú rendelet az irányadó.

Pályázhatnak azok, akik

- vállalkoznak a gazdálkodási eredmények növelésére,
- a faipari ágazat termelő kapacitása kihasználásának javítására,
- az erdőgazdálkodási, elsődleges faipari, gépgyártási, termelési tevékenység hatékonyságának javítására,
- egyetemi (lehetőleg erdő- vagy faipari mérnök) végzettséggel, felsőfokú politikai képzettséggel, minimum 5 éves szakmai gyakorlattal, 5 éves — legalább középszintű — vezetői gyakorlattal, büntetlen előélettel és megfelelő egészségi állapottal rendelkeznek.

A pályázatot 1985. április 15-ig kell benyújtani a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium személyzeti és munkaügyi főosztályához dr. Jancsi Zoltánné címére (Budapest 55. Pf.: 1. 1860). A pályázathoz mellékelni kell:

- kézzel írott önéletrajzot, — amely tartalmazza a pályázó eddigi
- szakmai, társadalmi, vezetői tevékenységét, a vállalat gazdálkodására vonatkozó terveit, javaslatait; a munkakörrel kapcsolatos személyes feltevéleit is,
- szakképzettséget tanúsító oklevelek hiteles másolatát,
- 3 hónapnál nem régebbi erkölcsi bizonyítványt,
- kitöltött „Személyi adatlap”-ot,
- orvosi igazolást arról, hogy a munkakör ellátására alkalmas.

A pályázattal kapcsolatban *szakmai* felvilágosítást ad: *dr. Solymos Rezső* főosztályvezető, MÉM Erdészeti és Faipari Hivatal, Budapest, V., Kossuth L. tér 11. 1860; telefon: 122-485.

Általános felvilágosítást ad: *dr. Jancsi Zoltánné*, MÉM személyzeti és munkaügyi főosztály, Budapest, V., Kossuth tér 11. 1860; telefon: 327-174.

Elektronikus adatrögzítésű átlaló kifejlesztéséről tudósít egy svéd kutató. Az átlalóba épített elektronika segítségével az átmérő mérése gombnyomásra automatikusan történik. A villamos jellé átalakított átmérőérték a megfelelő fafajkóddal együtt az átlalóhoz kapcsolt elektronikus memóriába kerül, ahol hosszú időre tárolódik. A memóriába az átlalóhoz kapcsolt billentyűzet segítségével más adatok és megfigyelések is bevihetők. A memória programtárolójában rögzített program segítségével lehetőség van az adatbank vizsgálatára és adatok megváltoztatására. A memóriában tárolt információ számítógépbe táplálható. Ily módon rövidebb idő alatt nagyobb mennyiségű, kevesebb hibával terhelt adat és megfigyelés gazdaságosabban gyűjthető be és dolgozható fel, mint a hagyományos módszerek segítségével. A készüléket a kényelmes terepi használhatóság szempontjait szem előtt tartva, többféle formában fejlesztették ki. (Forest Science, 1984. 27. 4. Ref.: *Somogyi Z.*)

Helyesbítés. Lapunk 2. számának 78. oldalán a második bekezdés második mondata helyesen így kezdődik: *Nem új rendelkezése volt a törvénynek...*

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Rovatvezető: Király Pál

Az elnökség december 6-án, Budapesten *dr. Herpay Imre* elnökletével ülést tartott.

Az ülés kezdetén *Király Pál* főtítkár tájékoztatta az elnökséget arról, hogy a Népköztársaság Elnöki Tanácsa az egyesület, az MTE SZ, valamint az Erdészeti és Faipari Egyetem együttes javaslatára *dr. Herpay Imrének*, az egyesület elnökének a MUNKÁRTERDEMREND arany fokozatát adományozta, a Fővárosi Tanács Végrehajtó Bizottsága pedig *dr. Csötönyi József* tagtársat, az MTE SZ Budapesti Intéző Bizottsága Végrehajtó Bizottságának tagját a Fővárosi Tanács elnökének elismerő oklevelével tüntette ki a budapesti agglomeráció fejlesztése érdekében kifejtett kimagasló társadalmi-egyesületi munkásságáért. Az elnökség jókívánságait fejezte ki a kitüntetetteknek.

Ezt követően az elnök megnyitotta a vitát, amelynek kapcsán az elnökség a következő határozatokat hozta:

1. Az elnökség *Király Pál* főtítkár előterjesztése alapján jóváhagyta az 1985. évi egyesületi választások előkészületeit.
2. Az elnökség főtítkári előterjesztés alapján jóváhagyta az elnökség és a választmány 1985. I. félévi munkatervét. A II. félévi munkaterv meghatározása már a közgyűlésen megválasztott új elnökség feladata lesz.
3. Az elnökség a főtítkár előterjesztése alapján megvitatta az egyesületi kitüntetések körének bővítésére irányuló javaslatokat. Úgy döntött, hogy nem tekinti lezártnak a témát, egyes részletkérdésekre vissza kell térni. A „Káán Károly emlékérem” alapítására vonatkozóan úgy döntött, hogy meg kell kezdeni az előkészületeket annak érdekében, hogy az 1985-ben kiosztható legyen.
4. Az elnökség *dr. Herpay Imre* javaslatára úgy határozott, hogy az 1984. november 8-án (a napi sajtóban megjelent, az erdőgazdálkodást kritikailag érintő sajtóvitával kapcsolatban) lebonyolított szakmai vitauülés összefoglalójának megszerkesztésére *dr. Herpay Imre* elnök vezetésével a következő tagtársakat kéri fel: *dr. Madaş András, Czebei Sándor, Gáspár-Hantos Géza, Ubitz Gyula*. Az összefoglaló anyagot a tagság tájékoztatása céljából AZ ERDŐ c. lapban meg kell jelentetni.

A napirendi pontok feletti vitában részt vettek: *dr. Solymos Rezső, Rakonczay Zoltán, Fekete Gyula, Fila József, Andor József, dr. Jéki László* (MTE SZ főtítkárhelyettes), *Riedl Gyula, dr. Ébli György, Király Pál, Paulik István, Gáspár-Hantos Géza, dr. Halupa Lajosné, Varga Tibor, dr. Herpay Imre, Ubitz Gyula, Vida László, Halász Aladár, Csapó Mihály*.

A vadgazdálkodási szakosztály kihelyezett ülését a gyomaendrői BÉKE Vadász-társaságnál tartotta. Az ország egyik legjobb vadász-társasága gazdálkodásának ismertetését követően tenyésztélepek megtekintésére és gyakorlati bemutatókra került sor. A szakosztály tagjai Dévaványán megismerkedtek a tűzokrezervátummal.

Az „Erdők a közjóért” szakosztály budapesti ülésén *Mészöly Győző* vezetésével értékelték a szakosztály 1984. évi tevékenységét, majd kialakították az 1985. évi munkatervét, előkészítették az 1985-ben esedékes tisztségválasztó szakosztályülést.

Az ifjúsági bizottság az 1984. évi munkával kapcsolatos tapasztalatok megbeszélése után kialakította az 1985. évi munkaprogramot és ezzel kapcsolatban kiosztották a részfeladatokat.

A fatechnológiai szakosztály *Bedő Tibor* elnökletével ankét keretében vitatta meg a fa energetikai hasznosítása problémakörét. Király Pál főtitkár megnyitóját követően *Ercsényi István* (ERFATERV) előadásában a fa energiahordozói felhasználásának elméleti és gyakorlati kérdéseit ismertette. Korreferátumot tartott *dr. Sitkei György* (EFE). A következő előadó *Zágoni István* volt (ERFATERV), aki a fa energetikai felhasználásának nemzetközi tapasztalatairól adott tájékoztatást. Az előadást korreferátorként *Mócsény Miklós* (MÉM—EFH) egészítette ki. *Keszler György* (MEM—EFH) „Ágazati eredmények a fabázisú hulladékok energetikai hasznosításában, további feladatok a kitermelés és hasznosítás műszaki feltételeinek megteremtésében” címmel tartott előadást. Ezt korreferátorként *Nehoda Károly* (EGV) elemezte. *Ott János* „A fa energiacélú hasznosításának ökonomiai kérdései” c. előadásához *dr. Kovács Jenő* (Mátrai EFAG) ismertette a gyakorlat tapasztalatait. *Tóth Béla* (ERFATERV) a hulladéktüzelő berendezések tervezéséről és gyártásáról adott tájékoztatást.

Az ankétan elhangzott vitát *dr. Váradi Géza* MÉM—EFH hivatalvezető-helyettes foglalta össze, időszerűnek, hasznosnak értékelve a Fatechnológia szakosztály ankétját.

Az erdészettörténeti szakosztály és a gazdaságtani szakosztály közös rendezésében vitatta meg *Ott János* előadását, amelyet „Erdőgazdálkodás a tulajdonviszonyok tükrében” címmel tartott. A színes, ismeretgazdag előadást követő vitában két fontos javaslat hangzott el: 1. Egy későbbi közös szakosztályülés vizsgálja meg az 1879-es erdőtörvény hatását a történeti kutatás módszereivel; 2. Napjainkban az erdők védelme érdekében minden lehető módon növelni kell az erdőfelügyelet tekintélyét.

Az erdőhasználati szakosztály ülését Szekszárdon, az Aranyfürt Tsz-nél tartotta. A rendezvény programján a nevelővágások korszerű géprendszerei, technológiája és a VII. ötéves tervlővszak várható fahasználati géprendszerei szerepeltek. A felkért előadók *dr. Temesi Géza* tud. főmunkatárs és *dr. Walter Ferenc* kísérleti állomásigazgató voltak. A vitát *Andor József* szakosztályvezető foglalta össze.

A gazdaságtani szakosztály budapesti ülésén az erdőgazdálkodás és az elsődleges faipar VII. ötéves tervének műszaki-gazdasági koncepcióját vitatta meg. A vitanyagot *Gémesi József* állította össze.

A HELYI CSOPORTOK ÉLETÉBŐL

A kecskeméti csoport tisztítási bemutatót szervezett a kerekegyházi erdészet területén. *Koczka Zoltán* erdőművelési műszaki vezető ismertette a különféle technológiával végzett első tisztításokat.

Az ismertetést a szabadszállási kerületben bejárás követte. *Németh Imre* fahasználati műszaki vezető a tisztítási faanyag feldolgozásáról adott tájékoztatást megemlítve, hogy a tisztítási fenyőanyag iránt a kereslet megnőtt. A tapasztalatcsere sikerét hozzászólásukkal segítették: *Tóth László*, *dr. Horváth László*, *Szeverényi István*, *dr. Tóth József*, *Koncz János*.

Nyolcvan fő részvételével egynapos szakmai továbbképzést szervezett a csoport a termelősövetkezetek és az állami gazdaságok erdészeti szakemberei részére Kecskeméten, a Tsz Területi Szövetség központjában. A rendezvény keretében (melyet a TESZÖV részéről *Ballus Tivadar* vezetett) *Göbölös Antal*, az Erdőfelügyelőség igazgatója ismer-

tette a megye erdőállomány-adatait. Tájékoztatta hallgatóságát az állománygazdálkodás, ágazati iparpolitika, szervezés, integráció, fejlesztési irányok időszerű kérdéseiről, rámutatva a mezőgazdasági üzemek súlyának növekedésére az ágazati feladatok megoldásában. *Koncz János* osztályvezető a mezőgazdasági üzemek erdőtelepítési, erdőfelújítási, fahasználati munkásságát elemezte az 1984. évi tény- és a VI. ötéves tervszámok alapján. *László Endréné* erdőfelügyelőségi igazgatóhelyettes az erdőfelügyelőségek hatósági feladatairól adott tájékoztatást. *Dr. Speer Norbert* ny. vezérigazgató a fapiac helyzetéről, a faértékesítés körülményeiről tartott előadást. Külön kiemelte a piaci információk, az innováció, a szerződési és szállítási fegyelem fontosságát. Szólt az exportról, a kurrens választékokról, fafajokról és fatermékekről. Elemezte a tűzifa értékesítés helyzetét. *Pordán Béla*, a TSZKER erdészeti vezetője beszámolt az OEE kecskeméti csoportja Tsz mun-

kabizottságának 1984. évi munkájáról, és változta az 1985. évi terveket.

A csoport vezetőségi ülésén *Sipos Sándor* titkár beszámolt az 1984. évi munkaterv és költségvetés teljesítéséről. A beszámoló megvitatása és elfogadása után a titkár ismertette az OEE és az MTESZ megyei irányelveit az 1985. évi feladatokra vonatkozóan, és javaslatokat terjesztett elő.

A kaposvári csoport a Kiskunsági EFAG nyárjasi erdészetében tanulmányúton vett részt. *Szeverényi István* erdészetvezető tájékoztatta a résztvevőket az erdészet szervezetről, gazdálkodásáról, majd megtekintettek egy feketefenyves véghasználatot, ahol a technológiába RV 700 típ. gép is be van iktatva. Nagy figyelemmel kísérték a választékolást, a vastagfa-felkészítést és a gépi máglyázást. A külső bemutató után *dr. Barányai László* igazgató ismertette a Kiskunsági EFAG tevékenységét.

A szegedi csoport *Vida László* elnökleltével vezetőségi ülést tartott. Ezen *Czene Barnabás* titkár részletesen beszámolt a legutóbbi vezetőségi ülés óta végbement egyesületi eseményekről, valamint változta az év hátralevő feladatait. Az 1985. évi kiemelt munkatervi feladatok érdemi végrehajtásának módja élénk vitát váltott ki.

A tatabányai csoport az agostyáni arborétumba és Csákvár-Haraszthegy térségébe tanulmányutat szervezett. A tanulmányútra a Kertészeti Egyetem rendezésében a díszfaiskolai szakemberek továbbképzésének keretén belül került sor. Az arborétum létesítésének célja és fejlesztésének lehetőségei nagy érdeklődést váltottak ki. Ezt követően az ország egyedüli keleti gyertyán előfordulási helyét tekintették meg a résztvevők a szigorúan védett tájvédelmi körzet területén. Az ismertetéseket *dr. Schmidt Gábor* egyetemi docens (Kertészeti Egyetem), *dr. Barabits Elemér* díszfaiskola tulajdonos és *Vénusz Tibor* kerületvezető erdész tartotta.

A csoport az *Elektrolux Motor AB* igazgatójának felkérésére bemutatót szervezett, amelynek keretében részletes ismertetést kaptak a *Jonsereds*-cég valamennyi motorfűrésztípusáról. A bemutatót filmvetítés egészítette ki, melynek alapján összehasonlítást kaptak a *Stihl* és a *Jonsereds* gyártmányú fűrészek műszaki paramétereiről. A szervezés gondos munkáját *Heinczinger Béla* és *Elmer Nándor* végezte.

A veszprémi MEM és MN csoport a közeljövőben tájvédelmi körzetébe nyilvánítandó Káli-medencébe tett tanulmányi kirándulást. A tanulmányút során megtekintették a Feketehegy botanikai és geológiai ritkaságokkal gazdagított platóját. Az itt levő tőzegmohalápok bővelkednek jégkorszaki reliktum növényekben. Az út következő állomása a szentbékáli kőtenger volt. A bejárást a táj jó ismerője, *dr. Sonnevend Imre* vezette.

A szakmai továbbképzés keretében a helyi csoportoknál a következő előadásokat tartották.

Budapesten: *dr. Királyi Ernő* „A gazdaság időszerű kérdései”; *dr. Rimóczi Imre* „88 színes oldal a leggyakoribb gombáinkról”.

Sopronban: *Obermayer György* és *dr. Marosvölgyi Béla* „Erdei apríték termelése és hasznosítása” címmel.

Halálozás:

Till Nándor ny. erdész, életének 70. évében, Szigethalmon elhunyt. Hosszú évtizedekig az államerdészetnél dolgozott, majd 1968-tól a ráckevei járás több termelőszövetkezetében tevékenykedett nagy megbecsülésnek és tiszteletnek örvendő.

Papp László erdőmérnök, erdészetvezető 55 éves korában Kapuváron váratlanul elhunyt. A Tanulmányi Állami Erdőgazdaság többszörös „Kiváló Dolgozója”, miniszteri kitüntetéttje nagy vesztesége szakmánknak. A Tanulmányi Állami Erdőgazdaság saját halottjaként nagy részvét mellett Kapuváron temették.

Kulcsár József erdész 76 éves korában Kecelen elhunyt. Szolgálatából 10 évet Tata, Bánhida, Remeteség, Szöny és Nagykovácsi térségében, 11 évet Nagygyantán, 26 évet pedig Császártöltés, Kelebia és Kecel körzetében töltött, kezdetben mint gyakornok, majd beosztott, kerületvezető erdész és rakodókezelő.

Böszörményi Nagy Károly—Dzseki Bácsi — okleveles bányamérnök, nyugalmozott egyetemi adjunktus 1985. február 21-én, 85. évében váratlanul elhunyt. Ultra-supra-veteranissimus firmánkat a bányász hagyományokhoz híven helyezték örök nyugalomra a soproni Szt. Mihály temetőben. Rokonaival együtt gyászolja a bányász, kohász és erdész szak nagy része, számos generáció.

Új tagfelvétel:

Varga Béla mezőgazdasági gépészmérnök, Sand; Gönczy Attila gépész üzemélnök, Keszthely; Bernáth István erdésztechnikus, Nógrádmarcal; Kalácska László erdésztechnikus, Bernecebaráti;

Koskér József erdésztechnikus, Szokolya; Kövi Miklós erdésztechnikus, Váchar-tyán; Mocsári Bertalan erdésztechnikus, Salgótarján; Moksony Lajos erdésztechnikus, Kemence; Mravik Tibor erdésztechnikus, Nógrádsáp; Patterman Gyula erdésztechnikus, Balassagyarmat.

Ezúton is köszönetet mondunk ajándékozóinknak, támogatóinknak, segítőknek, mindazoknak, akik az 1984-es év folyamán adományaikkal, munkájukkal hozzájárultak gyűjteményünk gyarapodásához, fejlődéséhez. Köszönjük az anyagi támogatást: a Balatonfelvidéki EFAG, a Gyúfaiipari Vállalat, a Bútoripari Fejlesztési Vállalat, a Gyulaji EVAG, a „Jó szerencsét” MGTSZ, Várpalota, a Pilisi Parkerdőgazdaság, a Székesfehérvári Bútoripari Vállalat, a Szék- és Kárpitosipari Vállalat, a Szekszárdi Bútoripari Vállalat, a Szentgotthárdi Vendvidék Szakszövetkezet, az „Új élet” MGTSZ, Segesd kollektíváinak; a szakmatörténeti tárgyakat, dokumentumokat; *Biró Anna* (Ausztria), *dr. Berczik Árpád* (Vácrátót), *Bognár József* (Mélykút), Bútoripari Fejlesztési Vállalat (Budapest), *Czingráber András* (Sopron), *Földes Attila* (Kecskemét), *dr. Herpay Imréné* (Sopron), *dr. Igmándy Zoltán* (Sopron), *Kandián Ottó* (Sopron), *dr. Kárpáti B. László* (Sopron), *Kollányi Antal* (Budapest), *dr. Kubinszky Mihály* (Sopron), *Lemmer Józsefné dr. (Kecskemét)*, *dr. Machatsek Luciu* (Sopron), *Mádai Gyula* (Miskolc), *Milota Erik* (Kecskemét), *Nagypál Istvánné* (Kaposvár), *NME Központi Könyvtár* (Miskolc), *Polán Miklós* (Sopron), *Szemerey Tamás* (Sopron), *Szűcs Ferenc* (Budapest), *Timár József* (Sopron), *Zilahi Aladár* (Eger) ajándékozóknak.

Kérjük és továbbra is várjuk az erdészet, faipar, geodézia, vadászat témakörébe vágó dokumentumokat, szakmaink különböző korokra jellemző emlékeit.

**Erdészeti és Faipari Egyetem
Szakágazati Gyűjteménye,
Sopron**

AZ ERDŐ SZERKESZTŐ BIZOTTSÁGA. Elnök: *dr. Solymos Rezső*, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) doktora, Budapest; főmunkatárs: *Jérôme René*, Budapest. Tagok: *dr. Balázs István*, Budapest; *Bánszegi József*, Kemencepaták; *dr. Bondor Antal*, Budapest; *dr. Berdár Béla*, Visegrád; *Botos Géza*, Debrecen; *Cebe Zoltán*, Szombathely; *dr. Csötönyi József*, Budapest; *Deák István*, Tamási; *dr. Erdős László*, Budapest; *dr. Fűrész Oszkár*, Sopron; *Gáspár-Hantos Géza*, Budapest; *Hajak Gyula*, Budapest; *dr. Herpay Imre*, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, Sopron; *dr. Járó Zoltán*, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, Budapest; *dr. Kecskés Sándor*, a műszaki tudományok doktora, Sopron; *Keszthelyi István*, Budapest; *Király Pál*, Budapest; *dr. Királyi Ernő*, a közgazdasági tudományok kandidátusa, Budapest; *dr. Kiss Rezső*, Budapest; *Lakatos Zoltán*, Kaposvár; *Lőcsey Iván*, Budapest; *Murányi János*, Gödöllő; *Rodek Márton*, Lenti; *dr. Rácz Antal*, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, Budapest; *Soós Károly*, Kecskemét; *Stádel Károly*, Győr; *dr. Szentkúti Ferenc*, Sopron; *dr. Szepesi László*, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) doktora, Budapest; *dr. Szikra Dezső*, Visegrád; *Tóth István*, Vác; *dr. Tóth Sándor*, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, Budapest; *Varga Béla*, Eger; *Vida László*, Szeged.

